

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Verwaltung und Schriftleitung · Uprava in uredništvo: Puceljjeva 5 —
Tel. 81-22—31-26 — Erscheint wöchentlich · Izhaja vsak teden

Festbezugspreis jährlich · Naročnina letno Lir 24 — Einzelverkaufspreis
· Posamezna številka Cent. 80.

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Boj in boj se bližamo odločitvi. Sovjeti so se pripravili za nove velike bitke in Angleži in Američani grozijo z invazijo. Razume se, da je tudi nemško vodstvo s pomočjo svojih zaveznikov pripravilo vse za sprejem zamišljenih sovražnih napadov. O nemški pripravljenosti je minister dr. Goebbels objavil v zadnji številki tednika »Das Reich« uvoznik, kjer pravi med drugim: »Na vsaki noči, ki prihajajo sploh v poštev za invazijo, ni niti kvadratnega metra tal, ki ne bi bil z vso ljubeznijo in skrbjo pripravljen za najemniške čete ptiokracij. Ne mine niti en dan, niti ena noč, da ne bi računali z invazijo. Zato tudi nihče v Nemčiji ni nervozen. Če pišejo londonski listi, da predstavlja čas čakanja za nemško vodstvo duševno obremenitev, ki že skoraj nese na historijo, potlej sklepajo to očitno po duševnem stanju, ki vlada trenutno v Londonu. Mislimo, da vsaj približno vemo, kaj namerava sovražnik uporabiti za invazijo, in dobro poznamo tudi naša obrambna sredstva. Ob trezni presoji obojestranskih možnosti prihajamo vedno zveča do zaključka, da smo lahko sigurni naše zmagave.«

Nemško vojno poročilo je v torek podalo naslednje sliko stanja na bojiščih:

Führerjev glavni stan, 9. maja. DNB. Vrhovno poveljstvo oboroženih sil objavlja:

Na področju Sevastopolja se nadaljujejo teži boji. Pri obrambi močnih sovražnikovih letalskih napadov so bojna in lovska letala sestrelila 46, protiletalsko topništvo letalstva pa 10 nadaljnjih sovjetskih letal.

Severno od Jasija so bili brezuspešni slabotnejši bojišoviški napadi.

Nemški in rumunski letalski oddelki so severno od Tiraspola in vzhodno od Sereta z dobrim učinkom napadali sovražnikove pripravljane postojanke.

Na nettunskem predmostju smo odbili nekaj krajevnih sunkov nasprotnika.

Razumni pomorski nadporočnik Polmann, poveljnik lovske podmornice, je potopil na Sredozemskem morju 12. sovražnikovo podmornico.

Pred severno norveško obalo so lahke zaščitne sile vojne mornarice skupno z letalstvom razpršile sovjetski oddelek brzih čolnov in uničile en brzi čoln. Protiletalsko topništvo na krovu zaščitne sile in mornariško protiletalsko topništvo ter lovski letalci, ki so šteli spremljavo, so zbili pred norveško obalo, nad Vzhodnim morjem in nad Rokavskim prelivom 18 sovražnikovih letal.

Severnoameriški bombniki so izvedli večeraj ponovno strahovalno napade nad ozemlje Rajha. Metali so na prestolnico Rajha in na področje Braunachweiga rusilne in zažgalne bombe, ki so povzročile škodo na poslopih in izgube med prebivalstvom. Letalsko-obrambne sile so pri teh napadih uničile 86 severnoameriških letal, med njimi 68 štirimotornih bombnikov. Nad zasadenimi zapadnimi ozemlji je izgubil sovražnik nadaljnjih 14 letal.

V pretekli noči je metalo nekaj angleških letal bombe na Osnabrück.

O ogromnih izgubah komunistov na Balkanu so pretekli teden poročali iz Berlina: V teku četrtnih akcij oddelkov nemške vojske in SS od lanskega septembra dalje na Balkanu so izgubile komunistične tople 70.592 padlih in 63.654 zajetih, med njimi zgolj v mesecu aprilu 11.224 padlih in 4228 zajetih.

Junaške smrti je padel vrhovni poveljnik združene japonske vojne mornarice admiral Koga. Objava, kdaj jo je japonski glavni stan izdal pre-

Dobro srce se je izkazalo

Kaj je dobrota? Kdaj lahko rečemo o človeku, da je dober? Mnoge ljudi smatramo za dobre, četudi prav za prav ne zaslužijo povsem tega pridevka. Za dobrega smatramo navadno človeka, ki vestno izpolnjuje svoje dolžnosti ter se mu ne more v tem pogledu ničesar očitati, ki skrbi ljubeznivo za svoje, ki tudi berača ne odpodi brez daru od hiše in ki prispeva svoj delež morda tudi kot član v kakem dobrodelnem društvu. In vendar pozna kritični svet še neko drugo dobroto, ki bolj osrečuje in zadovolji.

Prava dobrota se krije s srčno nabožnostjo in z onimi duševnimi zmoglostmi, ki omogočijo darovalcu, da daruje tako, da obdarovanec radostno sprejme dar, čeprav je morda majhen, ker čuti, da mu ga je poklonilo ono slepo srce, ki se z veselimi veseli in z žalostnimi žalost. Kdor ima sočutno srce za bol svojega bližnjega, bo lahko našel pravi način, kako naj izkazuje dobroto. Predvsem pa naj se odreče vsaki nečimurnosti: dar naj bo izraz dobrega, plemenitega srca, ne računajoč na zahvalo ali protiuslugo. Med dobrotlivi in podporaki siromakov je res tudi mnogo talih, ki si ne žele, da bi se njihova imena zaradi izkazanih dobrot obešala na velik zvon, ker dajejo iz plemenitosti, tako da ne ve levica, kaj je poklonila desnica. Toda v izpodbudo drugim morajo tudi oni mnogokrat pristati na to, da se njihova imena objavljajo, da se tako omažejo tudi oni, ki so bolj strdi.

Plemenit človek tudi ne izkazuje dobrot po svojem duševnem razpoloženju: danes, ko je dobro volje, dobi prosilec, ki morda daru niti vreden ni, velik dar, dočim odrine jutri ob slabem razpoloženju bolj vrednemu in potrebnemu manjšo podporo. Prava dobrota se pokaže, ako darujemo kolikor mogoče brez mnogih besedi in da prosilec tudi odbijemo prijazno in milo, ako to že moramo storiti, ne pa surovo in osorno.

Često je tudi prijazna in tolažilna beseda umestna in zaželena kot najlepše darilo, saj mnogi hrepene po pravilnem razumevanju njihovega položaja in sočustvovanja. Pregovor sicer pravi, da se ob dobrih besedah nihče ne zredi, toda tudi vsi pregovori nimajo v vseh življenjskih prilikah enake veljave.

Kjer se deli prava dobrota v tej ali oni obliki, osreči obdarovanega vedno, in kar je še več vredno, tudi darovatelj sam občuti nekako notranje zadovoljstvo. Le taka darila morejo čisto potolažiti tudi največje bol ter vliči balzama na ranjeno srce bližnjega.

tekli petek popoldne, pravi, da je admiral Mineiči Koga umrl letos marca, ko je vodil na bojišču z nekega letala vojaške operacije. Za njegovega naslednika je bil imenovan admiral Soemu Tojoda, ki je že prevzel poveljstvo nad združenim japonskim brodom. Japonski cesar je naknadno imenoval padlega admirala Kogo za velikega admirala in mu podelil red Zlatega zmaja 1. stopnje.

Japonci beležijo zadnje čase nove uspehe na indijski meji. Skupno z nacionalnimi indijskimi četami je japonska vojska vdrla v obsejno indijsko kneževino Manipur, katere glavno mesto je Imphal. Tu so obkoljene tri razbite angleške divizije, ki jih skušajo Angleži oskrbovati z letali. V teku enomesečnih bojev na tej fronti so izgubili Angleži že 30.000 padlih, ranjenih in ujetih. Svet pozorno zasleduje prodiranje Japoncev v Indijo, ki je glavni člen v veliki verigi britanskega imperija.

Zatemnitev od 21.30 do 4.30

Te misli o dobrotljivosti so bile nekoč že zapisane, a spomnili smo se jih, ko smo pretekli teden brali v naših dnevnikih poročila o letošnjem uspehu Zimske pomoči. Kakor se spominjamo, si je gospod prezident general Leon Rupnik pred pol letom, ko je nastopil svojo odgovornost polno službo, zastavil kot eno prvih nalog, da ublaži težavno socialno stanje v naši pokrajini, še prav posebno pa v Ljubljani, kamor se je od dne do dne zatekalo več beguncev z dežele. Akcija je bila takoj od začetka široko zagrabljena in uspehi so se kmalu pokazali. Najlepši pa je seveda končni uspeh, o katerem je pretekli teden poročal prezident Rupnik. V kratkem času petih mesecev je bilo zbranih 12.4 milijona lir. Zbirka je za dobro polovico — to se pravi: za več kot štiri milijone lir — preseгла v načrtu prvotno določeni znesek. To samo v denarju. Ni pa upoštevana vrednost nabranega blaga vseh vrst, ki ga je bilo za več ko pet vagonov in katerega vrednost je v današnjih razmerah v glavnem izven denarne cene.

V »Domovinu« ne bomo podrobneje razmotrivali sloje, kaj in v koliki meri so prispevali k Zimski pomoči. Prepričani smo, da so vsi — naj so se odkupili z velikim ali z majhnim darom — ravnali v smislu gornjih misli in da je celotni uspeh vsem skupaj v zadoščenje in hvalo. Uveljavljenje Zimske pomoči je plemenit dokaz naše socialne zrelosti in s tem naše pripravljenosti za bodoče ukrepe v prid socialnemu miru med Slovenci. Samo plemenita vzajemnost lahko pripomore slovenskemu narodu k lepemu razvoju v bodočnosti. Zdravi smisel za skupnost, ki prezira nasilje in namesto tega spoznava potrebo pomoči, kadar in kjer koli je upravičena — le tak zdravi smisel lahko omogoča skladen razvoj vseh stanov. Današnja vojna terja, da v veliki meri lečimo rane, zadane našemu narodu kakor še nikoli. Prišel pa bo čas, ko se bodo naši begunci spet vrnili na svoje domove in bomo vsi polno zaposleni pri svojih življenjskih nalogah. Svetli zgledi vzajemne pomoči iz sedanje vojne bodo nas in potomce v bodočnosti bodrili k novim skupnim nalogam, bodi že na gospodarskem, kulturnem ali socialnem poprišču. Uspeh Zimske pomoči, ki se je zdaj izpremenila v trajno ustanovo z imenom Socialna pomoč, je torej pomemben ne samo zato, ker je v polni meri ustregel sedanjemu pomenu, marveč še prav posebno zato, ker je z njim položen nov temeljnik naše bodoče socialne zgradbe.

Upoštevajte predpise o letalski zaščiti

Če vas preseneti alarm v večernih urah, ko obenem ob znaku alarma ugasi vsa javna svetiljavnica, ne begajte po ulicah križem krajevo, temveč se podajte domov ali v najbližje zaklonišče. Pri tem uporabljajte vedno desni hodnik oziroma desno stran ceste v smeri vaše hoje. Zvezne svetilke morajo biti zatemnjene. Svetiti se sme z njimi le pred seboj navzdol.

Glavna dohodna vrata v podstrežje je najbolje, če so stalno odprta. Če pa so zaklenjena, mora biti ključ hitro na razpolago. Preizkusite večkrat, če je mogoče hitro odpranje podstrežja.

Kjer segajo zavarovanja okenskih odprtih pri zakloniščih na javni hodnik, jih je pleskati vsaj na robovih z belo barvo, da bodo vidna za čas zatemnitve.

V zaklonišču je odstraniti vse šipe na oknih ali vratih ali pa jih je zavarovati na notranji strani z deskami, odejami in podobnim. Če pri manjšem zračnem pritisku se namreč te šipe zdrobe, stekleni prah pa, ki nastane, je nevaren za oči in kožo.

DOMAČE NOVICE

* Zlatomašnik Josip Strancar je umrl v Gorici 29. aprila. Bil je župnik rihemberški in častni duhovni svetnik. Rodil se je leta 1864. v Uhanjah na Vipavskem, bil je torej 80letnik. Za Rihemberk in njegove podružnice se je zgledejo žrtvoval. V sivi starosti še ni hotel v zasluženi pokoj in je večkrat sam brez kaplana opravljal obljudeno župniško. Castila ga je vsa Goriška.

* »Goriški list« je začel izhajati 6. maja pod uredništvom dr. Milana Komarja v Gorici. Izhajal bo vsako sredo in soboto zjutraj. V prvi številki prinaša poročila z bojisc, zgodovino slovenskega časopisja na Goriškem, zgodovino slovenske besede v Posočju in vesti z vsega sveta, daljši članek o kraškem pesniku Srečku Kosovelu in podlistek Ivana Preglja »Mengore«, nadalje članke in novice z Goriškega in Tržaškega, gospodarske vesti in ponatis znane povesti »Na srebrni obli«. »Goriški list« toplo pozdravljamo in mu želimo najlepší razvoj.

* Imetniki avstrijskih odlikovanj za hrabrost, bivajoči na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje«, prejmejo naslednje častne nagrade: za zlato svetinjo 200 lir mesečne častne plače, ki se izplačuje v naprej; za srebrno svetinjo 1. razreda častno darilo v znesku 600 lir na leto, ki se izplačuje 1. decembra; za srebrno svetinjo 2. razreda pa naklonitev 300 lir na leto, ki se izplačuje 1. decembra, če je odlikovanec dopolnil 70. leto starosti. Ta naredba velja z vzvratno močjo od 29. septembra 1943.

* Papirna nabirka Slovenskega Rdečega križa bo prirjena v bližnjih dneh, ko bodo prejeli trgovski in drugi zasebni obrati, podjetja in ustanove vabilo, da zberejo ves stari nerabni papir in ga darujejo Slovenskemu Rdečemu križu. V kratkem bo izvedena tudi nabirka od hiše do hiše, od družine do družine. Od prodaje starega papirja si obeta Slovenski Rdeči križ znatnih dohodkov, ki jih venomer nujno potrebuje za lajšanje bede v sedanji vojni. Nabrani papir bo prodajal v papirnico, ki je danes zaradi naših domačih razmer v zadregi za lesovino in je zatoref še mnogo bolj kakor v rednih razmerah prisiljena predelovati stari papir. Tudi mi priporočamo, da se pri nabirki starega papirja vsakdo oddolži po svojih možnostih.

* Poraba plina v Ljubljani bo v kratkem omejena za poldrugi mesec, ker mora vodstvo plinarne popraviti sedanje peči. Omejitve so bile te dni objavljene v dnevnikih. Popravila bodo izvršena tako temeljito, da bo dosedanjim in bodočim odjemalcem zajamčena redna dobava boljšega plina. Ljubljanska plinarina je že lani naročila novo komorsko peč za proizvodnjo plina, ki bi morala letošnjo pomlad pričeti z obratovanjem. Zaradi letošnjih razmer pa se dobava peči zavlekla do prihodnje zime. Dotlej morajo biti v obratu dosedanje peči, ki jih je zdaj treba takoj popraviti. Gospodinj, skrbite, da bodo gorilci v plinskih štedilnikih in kuhalnikih vsak teden vsaj enkrat osnaženi.

* Crnoborzijski obsojeni na 187.000 lir. Policajka uprava v Ljubljani objavlja vsak mesec spisek tistih, ki so bili obsojeni zaradi kršitve protidraginskih uredb. Tako je policija v aprilu kaznovala 113 oseb na skupno denarno globo 187.200 lir. Samo zaradi navijanja cen in prodaje živil po pretiranih cenah je bilo obsojenih 69 oseb, med njimi največ gostilničarjev, na skupno 112.500 lir. Zaplenjene so bile tudi zaloge živil, zlasti mnogo raznega lesa. V prvih 4 mesecih letošnjega leta je bilo obsojenih okrog 800 oseb na skupno denarno globo 730.000 lir.

* Vse lastnike in rednike psov v Ljubljani je pozvala mestna občina, naj prijavijo pse zaradi vpisa v pasji kataster za proračunsko leto 1944. Psi so uvrščeni v dve kategoriji, namreč v pse čuvače in v vse druge. Občinska taksa znaša za leto 1944 za pse čuvače 25 lir, za vsakega drugega psa pa 100 lir. Pasje znamke se dobe pri izvršilnem odseku mestnega županstva v Lingarjevi ulici št. 1 za povračilo nabavnih stroškov. Tam sprejemajo tudi vse take prijave in naznaila.

* Njive v ljubljanski občini, ki so letos obdelane, obsegajo nad 1850 ha ali 18 milijonov kv. metrov. V splošnem je obdelano toliko zemlje kakor prejšnja leta, morda malo več. Kakor cenijo splošno, je bil zgodnji in pozni krompir v Ljubljani letos posajen na okoli 650 ha, koruza na 130 ha, razne žitarice pa na 300 ha. Če bo vreme naklonjeno, bo Ljubljana tudi letos z znatnim pridelkom olajšala svojo prehrano.

* V prvih štirih mesecih letošnjega leta smo imeli le malo padavin, podobno kakor lani. Od januarja do konca aprila letos smo imeli le 34 deževnih dni, za 7 več kakor lani. Toda v tem času je padlo samo 171,4 mm dežja (lani 231,3 mm), torej za približno tretjino manj kakor ob suhih pomladnih mesecih v zadnjem desetletju.

Velik tabor na Vrhniki

Cankarjev rojstni kraj je imel v nedeljo velik tabor, na katerega se je pripeljal tudi g. prezident Rupnik s svojim spremstvom. Bil je prisrčno pozdravljen. Dobrodošlico so mu izrekli okrajni glavar Maršič, major Lehman v imenu domobrancev in župan Hren v imenu Vrhnike. G. prezident je odgovoril, da je z veseljem prišel na Vrhniko, v kraj reda in miru. Pregledal je čete domobrancev in gasilcev in jih pozdravil: Domobranci, zdravo! Gromko je odjeknilo: Bog daj! Godba je med tem igrala pozdravno koračnico, množica pa je prisrčno pozdravljala prezidenta-generala. Skupina deklet v narodnih nošah je odličnemu gostu ponudila kruha in soli po stari slovenski šegi, nakar so mu dekleta pripela na prsi slovenski šopek, prav tako gostom, zbranim okrog prezidenta. V imenu vrhniške mladosti je pozdravila prezidenta majhna deklica v narodni noši, rekoč, da hoče tudi vrhniška mladina sodelovati s svojim narodom v težki dobi in hoditi po poti, ki jo je nakazal g. prezident. Z velikim šopkom, ki ga je izročila predstavniki naše oblasti, je izkazala ljubezen naših najmlajših. Med gostim špalirjem mladine, ki je mahala s slovenskimi zastavicami in belimi robci, se je g. prezident vzpel na častni oder pred Cankarjevim spomenikom. Tu so se zbrali tudi vsi predstavniki, pred odrom pa so se vstopile narodne noše, da je prizorišče dobilo najlepši okvir.

Z Vrhnike in okolice se je na tabor zbralo okrog 4000 ljudi, ki so g. prezidenta prisrčno pozdravljali. In že je zadonela koračnica ter se je začel slovesni mimohod. Na čelu spreveda so jездili

na belcih trije fantje v narodnih nošah, srednji je nesel veliko slovensko trobojnico. Sledila je domobranska godba, ki se je nato vstopila na nasprotno stran častnega odra. Nato so korakale domobranske čete v strunnem koraku. Prezident-general je ljubeznivo kakor vedno odzdravljaval domobranci, množica pa jih je obsipala s cvetjem in jih bodrila z vzkliki. Po mimohodu se je g. prezident poslovil od Vrhničanov in domobrancev in je — za slovo spet navdušeno pozdravljan — zasedel avto ter se vrnil s spremstvom v Ljubljano.

Pričelo se je zborovanje, kjer je imel programatičen govor g. dr. Ludovik Puš. Mati, Domovina, Bog — nesmrtni besede Ivana Cankarja — to so naše svetinje, ki jim hočemo ostati zvesti. Vsaki izmed njej g. dr. dr. Puš posvetil daljša, toplja izvajanja, ki so se globoko dojmila vseh prisotnih. Govor je izzval krepko navdušenje. Nato je domobranska godba zaigrala našo himno »Naprej zastave slave«, ki jo je množica poslušala odkritih glav. Drugi govornik g. Nikolaj Jelocnik je izpregovoril v imenu slovenske mladine, ki hoče danes hoditi ravno pot za svojim generalom Rupnikom in ne bo dopustila nobene komsonolske, framasonske in beograjske čaršijske politike v svojih vrstah. »Mi hočemo samo eno«, je zaključil govornik, »slovenskemu narodu življenje in komunizmu smrt!« Množica je navdušeno zapela »Hej Slovenci«. Veliki tabor je bil za Vrhniko pravi narodni praznik, ki bo še dolgo ostal vsem prisotnim ne samo v spominu, temveč tudi za bodrilo.

Na bojiščih proti komunizmu

Na Dolenjskem zasedajo domobranske čete vse važnejše kraje in ljudstvo jih povsod zadovoljno sprejema. Brez vsakih izgub so 23. aprila zasedli Žužemberk. Zaplenili so veliko zalogo streliva, orožja in živil. V boju je bilo pobitih 18 komunistov, nekaj pa se jih je predalo domobranci. Kolikor je ostalo doma še skrivačev, so se prav tako priglasili domobranci.

Tudi v št. Jerneju so se utaborili domobranci in so že v nedeljo 30. aprila priredili akademijo. Iz maščevanja so komunisti nato ponoči pričeli napadati št. Jernej, da bi domobransko posadko »likvidirali«. Domobranci pa so odločno izpadli in pognali komuniste spet daleč nazaj pod Gorjance. Padlo je 7 komunistov in ena komunistka. Med padlimi komunisti je bil tudi operativni oficir Anton Rugelj. Zaplenjeno je bilo več orožja.

Nov umor duhovnika je bil izvršen v Hinjah. Dne 21. aprila ob 2. zjutraj so komunisti ubili kaplana Franca Kerna. Na smrt ga je obsodil po naročilu »višjih« neki Gašper iz Zabje vasi. Na morišče sta ga pa peljala neki Gašper iz Toplice in neki Cvetko iz Ljubljane. Kaplan Kern je bil doma iz Praprotnice pri Velesovem. V svoji fari je vztrajal, dokler se je dalo. Letos na veliko sredo so ga pa komunisti vzeli s seboj in si zdaj naprtili nov zločin.

Dne 3. maja so domobranci iz Ribnice zasedli Struge. Ob nepričakovanem napadu so ubili dva

krvoloka, ki sta bila že dve leti strah vse doline. Prvi je bil Blisk iz Vidma-Dobropolj, drugi pa Heglec iz Strug. Ta dva sta bila odgovorna za vse umore in rope komunistov v okolici. Iz Ribnice poročajo, da komunisti po neprestanih porazih nočejo več v borbo. Politkomisarji jim morajo obljubljati svobodno ropanje in ubijanje, kar pa tudi več ne zaleže.

Bela Krajina še trpi pod strahovladno. Najvidnejši dokaz tega je novo veliko pokopališče v Adlešičih, kjer je sedaj poveljstvo in »višje vojaško sodišče« hrvatskih komunistov. Sem vodijo iz sosedne Hrvatske revne kmete, ki se niso hoteli vdinjati komunizmu. Tu jih po kratkem postopku sodijo na smrt. Za nedolžne žrtve so došlo neko večjo globel, ki se naglo polni.

O nezadovoljstvu med komunisti ne pričajo samo izjave zajetih komunistov, marveč se celo že njihovi poveljniki »izpobabljuje«, da priznavajo resnico. Znani komunistični general Mirko Ambrožič, ki ima visoki naslov »komandanta zapadne operativne cone«, je takole izjavil 14. aprila pred vsemi ljudmi v Metnaju pri Stični: »Prokletost smo ga zavozili! Vidim, da ne bomo zmogli! Kako rad bi se pretolkel v Ljubljano, če bi vedel, da se mi ne bo nič hudega zgodilo.« Ker pa ta general poleg vseh drugih dobro ve, da bi se mu v Ljubljani vsekakor kaj zgodilo, mora pač ostati tam kjer je.

Ceprav se je letos zemlja nekajkrat napila, je vendar še potrebna moč. Tako malo padavin v 4 mesecih že kmalu ni bilo v zadnjih 25 letih.

* Tombola, kakršne pri nas še ni bilo. Za knjižno tombolo Zimske pomoči je zavladalo veliko zanimanje v Ljubljani kakor tudi na deželi. Doslej je Ljubljana pokupila že nad 50.000 srečk, dežela pa okrog 20.000. Vsega skupaj je bilo natisnjenih 56.000 srečk. Takoj za Ljubljano se vedva uvršča Novo mesto, ki je pokupilo 15.000 srečk. Nadalje so se dobro izkazali ljubljanski okoliški kraji, dobro se je odrezala tudi Postojna. Prav gotovo še nobena tombola na Slovenskem ni dosegala sedanje knjižne tombole ne po številu srečk, ne po številu dobitkov. Sam natis srečk je veljal 25.000 lir, vendar je bil ta znesek krit z reklamo, natisnjeno na zadnji strani srečk.

* Nov infekcijski oddelek pri bolnišnici na Golniku je bil pred dnevi izročen svojemu namenu. Bolnišnica na Golniku je v zadnjih treh letih sprejela 19.728 bolnikov. Med temi je bilo 837 bolnikov z nalezljivimi boleznimi. Začasno so jih nastanjevali v zasilno urejenem posebnem oddelku. Že julija 1941 so začeli graditi poseben oddelek za nalezljive bolezni in je zdaj v dveh nadstropjih dokončan. Ima 90 postelj, kar povsem ustreza potrebam Gorenjskega.

* Ivo Ban se je sodel sam. V vsej ljubljanski pokrajini je bilo v zadnjih treh letih znano ime Ivana Bana, proslulega komisarja v Trebnjem. Ivo Ban se je naselil v Trebnjem že med prejšnjo svetovno vojno kot šofer. Ko so Trebnje zasedli Italijani, je postal njihov najožji zaveznik, obe-

nem pa je vzdrževal stike s komunisti. Skrbel je, da so odhajali v internacijo protikomunisti. Dal se je podkupovati. Komuniste je sproti obveščal o vseh uradnih razgovorih v Trebnjem. Ko so 8. septembra lani badolejevci zapustili Trebnje, je pustil Ban v občinski blagajni 250.000 lir komunistom, sam pa je vzel 50.000 lir občinskega denarja in odšel v Italijo. Zadnje mesece je živel v Trstu, kjer se je na veliko pečal s črno borzo. Ko mu je oblast prišla na sled, si je rajši sodil sam.

* Pomočnice za hišno prvo pomoč ob letalskem napadu, ki so napravile teoretični del tečaja v Ljubljani, imajo zdaj priliko, da se tudi praktično vadijo za prvo pomoč, in sicer se je deveti tečaj pričel 8. maja, 10. tečaj 9. maja, 11. tečaj 10. maja in 12. tečaj v četrtek 11. maja vsak dan od 17.30 do 19. ure. Pisali smo že, kako koristni so ti tečaji tudi za poznejše življenje; zato priporočamo našim dekletom v Ljubljani, da se — kolikor se še niso — tudi v bodoče priglašajo v te tečaje.

* Jurčičeva nagrada za pripovedništvo je razpisana ob 100 letnici rojstva Josipa Jurčiča v višini 6000 lir in je namenjena še neizdanemu živrnemu slovenskemu romanu v obsegu 16 do 24 tiskovnih pol. Delo mora biti nesporno umetniške vrednosti. Nagrada je razpisala »Dobra knjiga«, ki je doslej razposlala med Slovence že celo vrsto prvovrstnih romanov. Pisatelji morajo vpslati rokopise do 31. oktobra tega leta na naslov: »Dobra knjiga«, knjižna zbirka Narodne tiskarne v Ljubljani, Pucničjeva ulica 5.

Kadar Stalin zavozi...

Komunistična stranka Sovjetske unije je ob koncu leta 1929. praznovala petdesetletnico moza, čigar diktatorska samovolja pa je bila že tedaj zakon za blizu dvesto milijonov ljudi in čigar nemoženi oblasti se je morala že tedaj pokoravati ena šestina vse zemeljske kopnine. Stotisoči slede že leta in leta vsakemu njegovemu povelju, na drugi strani pa zopet nepregledne množice preklinjajo njega in njegovo početje.

Življenjepis rdečega diktatorja ruske revolucije in današnje vojne je za Stalinovo zgodnjo mladost tako enostaven, kakor je lahke le življenjepis vsakega povprečnega.

Josif Visarionovič Džugašvili se je rodil 21. decembra 1879 v mali gruzinski vasi Gori blizu Tiflisa. Njegov oče je imel v tem selu majhno čevljarstvo obrt, s katero se je mukoma preživljal in ki je bila določena za življenjsko pot tudi mlademu Josifu. Deček pa je že v osnovni šoli kazal nekaj talentov, zaradi katerih mu je selski svečenik po ljudski šoli izposloval prosto mesto v tifiškem semenišču. Današnji vladodržec je bil naj najlepša pot, da postane svečenik pravoslavne cerkve. Tu pa je ognjeviti Gruzinec prišel prvič v stike s tifiškimi delavci in se popolnoma posvetil revolucionarnemu gibanju, kar ga je kmalu privedlo v nasprotje z obstoječimi državnimi zakoni. Bil je obtožen sodelovanja pri pripravah za stavko tifiškega delavstva ter pri tej priliki prvič pokazal svojo velikansko brezobzirnost. Izdal je na policiji vse svoje tovariše iz semenišča, ki so bili zapleteni v to zadevo in so bili seveda z njim vred izključeni iz šole ter obsojeni za svoje prevratno delovanje. Ko so nekateri vprašali mladega revolucionarja, ali je res izdal svoje tovariše, jim je to hladno potrdil, češ da jih je s tem pridobil za revolucijo in jih rešil praznega življenja selske duhovščine.

Pri takem pojmovanju se ni čuditi, da se mladi agitator ni bal izvajati skrajne posledice iz svojih idej in da mu je bilo v dosede namena dobro vsako sredstvo.

Stranka je potrebovala denarja in Džugašvili, znan takrat bolj pod izmišljenima imenoma Koko in Koba, si ni pomišljal sestaviti tolpo, ki je pod njegovim poveljstvom enostavno ropala pošte in banke, da je stranka lahko prišla do denarja. »Razlaščevanje« so imenovali to početje. Z devetnajstim letom je Džugašvili zaključil svoje študije in se temeljito poglobil v socialistične teorije in doktrine ter s tem postal eden izmed najbolj gorečih apostolov novega nauka. V tej dobi si je tudi privzel novo ime Stalin, pod katerim ga danes pozna ves svet.

Njegovo življenje pred revolucijo je napojeno z večnimi zapori, pobegi in nemiri. Vedno znova je uhajal iz svojega sibirskega izgnanstva, nikoli pa ni bežal v

inozemstvo, kar mu je v stranki pridobilo ugled.

V inozemstvu se je mudil le za časa strankinih kongresov, kjer je med številnimi emigranti zastopal revolucionarno gibanje v domovini. Že pred prvo revolucijo je leta 1903. pobegnil s svojim stražnikom na potu v Vzhodno Sibirijo in je isto ponovil kasneje še dvakrat. Četrtri se mu to ni posrečilo in ostal je od leta 1913. do začetka revolucije 1917. v izgnanstvu.

V vrstah boljševiške hierarhije se Stalin ni mogel nikoli uveljaviti. Njegova sila je bila v stranki in od tu je lahko vodil politiko, postavljaj na odločilna mesta sebi vdane ljudi in odstavljaj neljube osebe. Od leta 1922. dalje je bil vsemočni glavni tajnik stranke in pravi vodja politične pisarne, tedaj načelnik dveh instanc, ki jima je podrejeno vse javno in državno življenje v Sovjetski Rusiji. Kot tak je tudi zlomil odpor levčarske opozicije Trockega, pri čemer je nenavadno spretno uporabil proti trem židom Zinovjevu, Kamenjevu in Trockemu, tri Ruse, Buharina, Kalinina in Rykova. Iz poznejših dogodkov pa je razvidno, da je vedno pripravljeno streliti v prah tudi svoje nedavne pomočnike, kakor sta morala to občutiti na lastni koži že Buharin in Rykov.

Po Ljlenovi smrti je postal Stalin vrhovna osebnost v Sovjetski Rusiji. Prvemu se je vse pokoravalo in priseglo nanj kot na nosilca ideje, slednjega pa se vse boji

in diktatura enega človeka, slabo zakrknana z diktaturo proletarijata, je odselej edina sila v zamotanem labirintu novega ruskega življenja. V svoji politični oporoki je Ljlenin svaril boljševiško stranko pred Stalinom in ga označil kot stalno nevarnost, ki jo je treba na vsak način preprečiti. Ljlenin je slutil, kam lahko pritira državo neugnana rušilna sila Stalinova in njegova sposobnost, naprtiti odgovornost za neuspehe svojih akcij drugim činiteljem.

V petletnem načrtu za zgradbo ruskega narodnega gospodarstva na novi komunistični in kolektivni podlagi je bila predvidena tudi popolna kolektivizacija kmetijske produkcije.

Kak delež je imel na sestavi tega načrta Stalin, je razvidno iz tega, da se je ta načrt imenoval kratko »Stalinova petletka«. Izprva so bili časopisi polni tega naziva, brž nato pa so govorili le še o načrtu, pokorno izpuščajoč ime Stalinovo, najbrž po naročilu njega samega.

Prvo leto — od oktobra 1928 do oktobra 1929 — je veljalo obnovi industrije, ki jo je revolucija in nji sledeča državljanska vojna spravila popolnoma na tla. Naslednjo zimo pa je prišla na vrsto kolektivizacija kmetijskih posestev in v veliko gesto so se moskovski mogočniki lotili izvrševanja

načrta, izdelanega pri zeleni mizi do najmanjših podrobnosti. Sovjetska vlada je javila z zmago-slavjem, da je do konca februarja 1930 kolektivizirala 110.000 kmetijskih posestev s 50 milijoni ruskih kmetov. V začetku marca l. 1930. bi bila morale biti zbrane ogromne količine žita za posev kolektivizirane zemlje, industrija pa bi morala dobaviti potrebne traktorje in sejalke, ki bi naj omogočili strojno obdelovanje skupne orne zemlje. Vlada je z velikim zanosom napovedala začetek pomladanske posevne kampanje, ves njen aparat se je vrgel na delo ter kolektiviziral ne samo žito, zemljo in vprežno živino, marveč tudi orodje, hiše, perutnino, drobnico, krave in svinje, ponekod celo pohištvo in obleko.

Stranka je poslala na kmete na tisoče agitatorjev, ki čisto niso imeli niti pojma o kolektivizaciji, zato so napravili silno škodo v narodnem gospodarstvu.

Ljudje so poklali in pojedli perutnino, svinje in krave, vprežna živina pa je trpela žejo in glad, ker ni imela več gospodarja, ki bi skrbel zanjo. Tehnično tako slabo pripravljeni veliki gospodarski prevrat je moral doživeti polom. Šele tedaj je stranka izdala podrobna navodila za kolektivizacijo in je iz nje izvzela vse hiše, vrtove, perutnino, svinje in krave, češ da vse to ne spada pod kolektivno imetje. Ostalo pa ni samo pri tej škodi, marveč se je izkazalo, da imajo samo ukrajinski kolhozi (kolektivna gospodarstva) dovolj žita za posev, ostalim pa manjka skoraj polovico potrebne količine. Dalje se je dogajalo, da traktorji in drugi kmetijski stroji, kolikor jih je bilo naročenih iz inozemstva, ne zadostujejo za ogromno površino kolektivizirane zemlje.

Vlada je morala zatrobiti na umik. Oglasil se je isti glavni tajnik Stalin in krepko udaril po »brigadah«, ki so vršile ono, kar je ukazal Stalin.

»Dosedanji uspehi so jim zmešali glave«, je takrat pisal Stalin v svojem glasilu »Pravdi«, »da so začeli siliti v kolhoze vse kmete, dasi je bilo določeno, da vstopijo vanje samo oni, ki so za kolektivno misel in ki svoj ozki osebni interes podredijo velikim stavljam gospodarstva bodočnosti.« Natančno to sta hotela tudi Buharin in Rykov in vendar ju je Stalin kot nevarna desničarsko opozicionalca odstranil z vodstva državnih poslov. Stalin je torej udaril po stranki in pristaše tako zmešal, da ne vedo, pri čem da so. Strli je levčarsko opozicijo Trockega, ker je sili na radikalno izvajanje komunističnega programa tudi na kmetih. Takoj nato pa je sam osvojil ta radikalizem in udaril po desničarjih Buharinu in Rykovu, ki sta zahtevala zmernost in počasno kolektivizacijo. Nato je sam zopet privzel desničarski program in ostro zavrnil goreče komuniste, ki jim je bil še nedavno prej naročil brezobzirno izvedbo kolektivizacije.

Namesto ponesrečenih kolektivov je Stalin nato »ubral pot kmetijskih artelov, da v zadnjem trenutku reši, kar se da še rešiti. Arteli so star na-

Vinko Gaberski:

Po sili cigan

Starčeva povest o mladih dneh

VIII.

CIGAN MED CIGANI

Zdaj moramo pa tudi pogledati za Brankom, kaj mu je prinesla nemila usoda, in kako je nosil svoj bridki delež življenja.

Videl smo, kako so tam doma v gozdu bili trije cigani napadli njega in njegovega učitelja, in bili smo prič, kako so zlodeji zgrabili Božiča, ga omotili in privezali k deblu, malo pa smo zapazili, da so ulovili Branka, ki je ostal komaj živ od strahu.

Hotkov prvi pomočnik mu je s strašnim glasom in primernimi kretnjami zapretel, da mora molčati, sam glavar čete pa mu je takoj nato s prijazno besedo dopovedal, da se naj ne boji, ker bo ves čas njegova edina skrb, da mu bo pri ciganih prav in dobro. S svojimi osmimi leti je bil deček že toliko zrel, da je presodil položaj in se vdal; saj pomagati ni mogel sebi, a kaj šele svojemu dobremu vzgojitelju. Tiho je lhtel na hrbtu svojega malega konjčca, ki ga je mlad dolgokraki cigan vodil s tako naglico, da sam skoro tudi ne bi mogel hitreje jahati. Tako je šlo kakih dve uri daleč iz domačega gozda. Sonce je že zašlo za vrhovi pogorja in po ozki pusti dolini ob vznožju se je tlačil hladen somrak, ko so prišli otmičarji s svojim plenom do redkega hrastovega gozda ob zanikrni cesti, v katerega so zavili. Tam so se ustavili vsi trije cigani s svojim in z Božičevim konjem in z Brankovim konjčcem. V so-

testki je bilo prav hladno. Ob žuborečem potočku so na jasi speli vse tri konje in jih pustili, da so se pasli, sami pa so si nabrali dračja in z njim zanetili ogenj. Ob rani mesečini so čepeli in ležali okoli ognja in čakali na velik kos pečenke, ki se je kar na žerjavici cvrla in smodila, da je nje vsiljivi vonj kmalu privabil iz grmovja opreznega lisjaka. Iztegnil je glavo, sprožil smrček v zrak, željno srknil vonja, nestrpno prestopil, pa bliskoma oplazil z metlo po tleh in šinil v goščavo.

Cigani so govorili med seboj samo po svoje, le večasi je Hotko ogovoril Branka in ga prav prijazno tolažil, naj lepo molči, ker mu ne preti nič hudega. Ponujali so mu tudi jedi, a žalosten je molče odklanjal slednji grizljaj. Cigani pa so si s smrdljivo pečenko, kruhom in neko pijačo iz čutare lepo stregli. Po večerji so še poležali, da so se napasli konji; nato so napojili živali v potoku, spravili Branka na konjčca in zopet zahajali. Bila je krasna, a hladna avgustovska noč. Branko je kakor kupček nesreče sedel na svojem osedlanem konjčcu in sveta okoli sebe niti čutil ni. Tako je šele na nekem križišču zapazil, da mladega cigana, ki ga je bil prej vodil, sploh ni več pri družbi, in da ga imata zdaj ona dva jez-deca v sredi.

Tukaj na križišču sta se cigana dalje časa posvetovala; zdelo se je, da se na tem razpotju ne moreta odločiti za smer. Govorila sta tako, ugibala drugače, nazadnje pa sta razjahala. Očividno je bila odločitev važna, ker je moral Branko, ki je bil že s'ino izmučen in ves trd, tudi s konja. Glavarjev pomočnik je sedaj zašel po eni poti in izgubil nekje za grmovjem; trajalo je precej, da se je vrnil in o nečem živčno pravil svojemu glavarju. Nato je izgubil sam Hotko in čez nekaj minut zopet prišel; po njegovem obnašanju se je moglo sklepati, da je popolnoma miren, ker je vse v redu. In res, zadeva se je

obrnila. S svojih konjev sta zložila in na Brankovega konjčca privezala dva zamazana sveznja in tri odeje, potem pa je Hotko posadil dečka na svojega konja in s puško na ramih sedel za njim v sedlo, njegov pomočnik pa je tudi oborožen zajahal drugega konja in pritegnil k sebi natovorjeno Brankovo živinčo. Tako so šli, Hotko z Brankom spredaj, oni cigan s konjčcem pa za njim po nestrmi, a hudo slabi in ozki planinski cesti proti Bosni. To je bila najbližja pot za ljudi, ki se jim je mudilo, a so se morali skrivati, ter so zato jako oprezno napredovali.

Branko je skoro vso ježo od polnoči naprej predremal, ker so ga bili žalostni dogodki silno prevzeli, vendar pa je bil ob svitu bolj utrujen in ubit kakor snoči. Sedaj so že bili v Bosni med Turki; tudi Branko je to spoznal po prvem rdečem fesu, ki ga je srečal. Od daleč so že zagledali mesto Bihać, ki so se ga na hrvatski begunci, kakor je Hotko sebe in svoje nekomu po poti označil, spretno izognili.

Tam nekje globlje se je začelo v ciganski tolpi za Branka pravo cigansko življenje. Zamazan je že bil primerno in sedaj so mu dali še pristno cigansko razcapano obleko. Ni minil mesec, pa je že bil na zunaj pristen cigan. Vdali so ga beračiti in tepli so ga, kadar ni prinesel dovolj drobiža. Učili so ga tudi izmikati reči, bodisi pisker izpred praga, bodisi srajco s plota; zahtevali so od njega tudi kokeš ali mačko. Čudno je bilo, da jim je večasi prinesel kako žival, ki jo je moral loviti, da pa se posode ali tuje obleke ni lotil. Zato so ga vsakokrat opsovali in natepli ter mu očitali hrano, ki jim jo poje. V družbi se je kmalu toliko lotil jezika, da je vse razumel; govoriti pa seveda ni mogel. Lepo se je vdal in privadil vse-mu. Zadovoljen je moral biti s svojo razcapanostjo, tudi mraz je prenašal, in vode ni kaj pogrešal, saj se marsikak njegov vrstnik med olik-

Šin ruskih delavcev in spominjajo nekoliko na združbo delavcev, ki so prevzeli kako delo za pogojeno ceno ter si dobiček iz tega dele po izvestnem ključu. Take državne artele so sestavljali iz življenja nesposobnih kolektivov, da ne bi popolnoma upropastili kmetijskih gospodarstev. Pridelek je seveda pripadal državi, kmetje pa so postali samo tlačani na državni zemlji. Ljudstvo je seveda hitro spregledalo pravo vrednost teh novih gospodarskih tvorb in uvidelo, da je še na slabšem kakor v kolektivih, kjer je lahko z državo sklepalo pogodbe o oddaji izvestne količine žita. Pretkani Stalin je torej spet začel uvajati kolektivizacijo ter je vpregel vso Sovjetsko Rusijo v priprave za sedanjo vojno. To se mu je obneslo. Toda na koga bo Stalin zvrnil krivdo, ako se nekoč obrabi in zruši ves njegov stroj?

Zenski vestnik

V zelenjavi je zdravje

Uživanje vrtnin blaži marsikatero bolezen.

Spinača in mangold vsebujeta precej železa, apna in natrija. Priporoča se malokrvnim in slabokrvnim posebno zaradi železa. Prav izdatna je naslednja solata: spinača ali mangold sesekljamo, dodamo sesekljano čebulo in zabelimo z oljem, kisom ali citronovim sokom. Na isti način pripravimo solato tudi iz kolerabice in čebule. Vsebuje mnogo rudninskih snovi in osvežuje kri.

Repa pospešuje izločevanje mokrote in se priporoča pri boleznih ledvic. Cvetiča ima veliko natrija in pomaga izločevati kisline. Kuhana ali surova solata iz belega in rdečega zelja vpliva ugodno na motnje v želodcu in črevesju, belo zelje pa še posebno na ledvice. Solato iz rdečega zelja pripravimo kot navadno, kuhano pa tako, da male trde glave skuhamo v slani vodi, prerežemo in zabelimo kakor druge solate.

Cesen, zlasti surov, je za telo odlično čistilno sredstvo. Priporočljiv je posebno tam, kjer ni dovolj hrane. Neprijetni duh ublažimo, če poleg česna sesekljamo malo peteršilja. Dodajemo ga v razne jedi.

Kumare so poleg ugodnega učinka, ki ga imajo na jetra, želodec in čreva, še lepoto sredstvo. Voda, ki se izcedi iz naribanih nesoljenih kumar, napravi kožo svežo in mehko. Paradižniki ugodno vplivajo na bolezni jeter. Rumeni podzemski koleraba, pripravljena kot redkvice s kisom in oljem, očisti kri, želodec in čreva. Slabokrvni, bolni na ledvicah in črevesju bi morali pogosto uživati rdečo peso. Zelena čisti kri in se priporoča pri ledvičnih boleznih. Mnoge zdravilne učinke priinaša uživanje redkvice onim, ki bolehalo na jetrih in mehuru; pospešujejo prebavo, zdravilno vplivajo tudi pri prehladih. Kislo zelje, posebno zeljnica, učinkuje na različne bakterije v jetrih, ledvicah, črevesju in želodcu. Uživajmo, če le mo-

Majhne bi bile rade velike — in narobe

Teško je ustreči ljudem. Skoraj vedno pogrešamo to, česar nimamo. Na žalost nas je narava prikrojila po najrazličnejših merah. Nekaterim je dala nekaj centimetrov več, nekaterim nekaj centimetrov manj od tako imenovane slate sredine, ki si jo zamišljamo za vzor telesne višine. Može so se s tem v toliko bolj sprijaznili, ker si le majhni želijo, da bi bili večji, medtem ko je pri ženskah mnogo slabše: majhne bi bile rade velike, velike pa majhne ali vsaj manjše.

Vprašanje je v tem, katera je na boljšem, oziroma, katera je zadovoljnejša: majhna ali velika. Vzemimo na primer žensko, ki meri v višino svojih 180 cm. Ta ne more razumeti, kako se more počutiti nesrečna ona, ki jih ima za 20 do 50 manj. Ta »velikanka« je popolnoma nesrečna. Če pride v kino ali kavarno, se ji dozdeva, da gledajo vsi le njo in da so na mah kar umolknil, ko

je vstopila. Komaj čaka, da pride do stola in se »poniža«. V gledališču zapira sedečim pogled, v majhnem avtomobilu nima kam dati nog, težko si kupi čevlje, rokavice, obleko, da, celo ploča si težko najde. In vendar — koliko majhnih jo zavfda za njeno višino.

Torej tudi majhne niso zadovoljne. Za kos misda delata se počutijo nesrečne. Rade bi bile že prave damice, a postavica je še vedno vsa otroška, in tudi visoke pete ne zaležejo mnogo. Kako zavidajo svoje vrstnice istih let, ki so jih že davno prerastle! Kaj vse bi dale za nekaj centimetrov! Kjer koli se kaj dogaja, stojijo v gneči in vidijo le v zrak nad seboj, pa naj se še toliko slegujejo.

Ako pa bi majhne in velike mislile na to, da si medsebojno zavidajo baš to, kar jih dela nezadovoljne, bi to nepotrebno čustvo na mah tagnilo.

goše, surove! Krompir blaži starostne težave. Korenje ima poseben učinek kakor koleraba, je zelo bogat na vitaminih.

Pri izbavi se je treba držati naslednjih pravil: 1. kuhajmo samo toliko časa, kolikor je potrebno; 2. če je le mogoče, zelenjavo pražimo ali dušimo; 3. vodo, v kateri zelenjavo kuhamo, uporabimo za zalivanje juh in drugih jedi.

Še besedo o beluših

Kdor lahko sam goji beluše, si bo narezal vedno sproti sveže. Ako pa narežeš špargljev za več dni, jih moraš shraniti v zračni in hladni kleti. Mestne gospodinjice, ki kupujejo šparglje na trgu, se morajo pri nakupu nananko pripraviti o njihovi svežosti. Šparglji morajo imeti bele glavice, katerih lističi ležijo vsi trdno skupaj, kajti čim delj so šparglji odrezani, tem bolj se lističi omehčajo. Ako ležijo šparglji dolgo v vodi, postanejo gnili in pegasti. Kdor hoče sveže šparglje ohraniti nekaj dni, jih ne sme dati v vodo, pač pa jih lahko ovije z mokrim, belim prtčcem. Znamenje, da se je jel špargelj razkrajati, je bel klejast sok, ki se pokaže, ako stisneš z dvema prstoma steblo tik pod glavico.

Šparglje kuhaj v pripravni kozici, zveži enako dolga stebila z bombazevo nitko v sveženj, glavice morajo ležati vse na isti strani. Ko vzameš kuhane šparglje iz posode, prereži s škarjami nit. Tanke parglje, ki jih zrežeš na koščke, vzemi iz krova s penjenico. Praktičnejši je poseben lonec za kuhanje špargljev. Iz dobro opranih, na zraku ali na peč posušenih luščim pripravš špargljevo juho, tudi špargljevo vođo porabi zanjo. Pri nas kuhamo navadno šparglje v kropu, jih potresemo z drobtinami in zabelimo s maslom. Manj znane so prikuhe, ki jih pripravljajo v Franciji. Pri nas jih je v vojnih razmerah seveda težko pripraviti, vendar naj recepte navedemo v pouk o uporabnosti belušev.

Šparglje s parmezanom pripravi takole: šparglje operi, skuhaj in ko se odteko obrnjeni z gla-

vicami na znotraj, jih posuj s parmezanovim sirom ter zabeli s vročim, zarumenelim maslom.

Šparglji s polivko iz smetane se priredé takole: 1 kg špargljev ocedi, skuhaj, položi v cedilo z glavicami na znotraj in polj s polivko, ki je pripravš naslednje: ½ l sladke smetane dobro raztepi s citronovim sokom ali z malo limonina, s tremi rumenjaki, 3 dkg sladkega masla, z žličico moke in eno osminko špargljeve vođe raztepaš na ognju dalje, dokler ne zavre, nato odmakni, še nekoliko raztepaš in polj s to polivko šparglje.

Špargljeva polivka je fina sezijaka jed. Svetlo rumeno prežganje se razkuha, da je krmivo in ne kepčasto z mesno juho, dodati je treba za kožvo konico muškatovega oreščka, pest na male kose zrezanih špargljev in nekaj zrezanih gob. Šparglji in gobe se kuhajo na lahmem ognju. Polivka se je pri mesu, pečenih in perutnini.

Drobni nasveti

Pesni sok je koristen malokrvnim in sladkorno-boleznim, ker vzbuja prebavne organe in pospešuje delovanje jeter. Pesni sok priporočajo tudi proti pljučnim boleznim. Na strgalniku naribaj rdečo peso in sok stisni skozi čisto krpico.

Pelinov čaj je zdravilno sredstvo proti slabemu želodcu, zlatenici in glistam. Pelin popaš s krompom in ga pusti v njem četr ure, preceđi in rabi. Ali pa namoči zrezani ali z lesenja predmetom stolčeni pelin čez noč in zjutraj použij pred zajtrkom ali po njem, kakor pač prenese želodec.

Salmijak vdihavamo pri kašljanju (z kmečki). V lekarni se dobi v to svrhu in ni dvaga zdravilo.

Zelena osvežuje živce, ureja delovanje ledvic in mehurja. Rabi na strgalniku naribano, ker je presna bolj učinkovita. Začni jo s kapljo olja in posuj s šcepcom petršilja.

Predala predalnikov, omar, miz itd. namaži ob spodnjih straneh z milom, da se bodo lažje in gladko odpirala.

ni mi ljudmi ne umiva rad. S hrano je bilo hudo, a vendar je tudi v tej smeri napredoval za popolnega cigana, tako da se je po dveh letih razlikoval od rojenega cigana samo s svojimi svetlejšimi lasmi. Drugače pa je bil popolnoma njihov: zanikrn, divji, neotesan; da, še muzikant je bil dober, ker je imel posluh in nekaj vaje že od učitelja Božiča.

Tako je šlo ves čas do sejma v Skadru, kjer se je sestala tolpa pristnega grškega cigana Anđona s Hotkovo družino. Ob tistih ciganskih praznikih se je bil Hotku jezic razvezal, da se je prav na široko razgovoril. Posebno se je hvalil s potezo, ki jo je napravil tam v Liki, ko je otel silno bogatemu knezu, tako se je izražal, edinega sina, za katerega dobi svojčas veliko odkupnino; tem večjo, čim dalje bodo starši morali čakati nanj. Anđon je ob svoji ciganski revščini zamaknjen poslušal povest, ki je bila mična že tudi brez pretiravanja, in sproti delal načrte, kako bi mogel zvabiti dečka za svoje namene. Hotko je namreč ob neki priložnosti dal razumeti, da bi Branka, ki so ga preimenovali za Irga, tudi prodal, kajti ne ve, je rekel, če bo še kdaj varno iti na Hrvatsko. Po takem se je Anđonu zdelo, da bi z dečkom ne mogel imeti izgube; saj če bi tudi kaj več plačal, toliko bi še vedno dobil od sorodnikov zanj, ako bi jim ga vrnil. Da pa niti tega ne bi tvegati, je po ciganski bratovščini Hotka z njegovimi ljudmi vred napojil, z Irgom pa izgubil, misleč, da za njim ne bo sledu.

Tako je prišel Irg-Branko po mnogih ovinkih na Grško, kjer so ga premetavali valovi ciganskega življenja. Nikdo v domačem kraju ni vedel, kje je, nikomur v tujini se ni mogel razodeti. Saj cigani so ga zakrivali in mu zlasti niso dali priti do papirja in svinčnika, da bi komu zapisal svoje ime in svoj kraj.

IX.

USODA PREDE NIT

Ko se je učitelj Božič začutil v Valoni svoboden, je ugotovil, da je preživel v turšid ječi grdo zimo. Zdenje v slabih razmerah in večnih slurbah ga je močno zdelalo. Lepo pomladno sonce pa ga je takoj poživilo in vzbrstelo so mu nove nade. Imel je priložnost takoj odriniti z manjšo barko do grškega Patrasa, a ker je slisal, da bo čez tri dni najpoznejše zopet tukaj — »Tahéja«, je sklenil čakati na njo. V tretje gre rado. Zato je pohajkoval po mestu, a sedaj brez sumljive sprave za slikanje, ki mu je bila kriva dolgega zmozanja pri Turkih. Aparat je po silil poldoni ljubeznivemu ruskemu agentu za zahvalo za pomoč.

Brodu je še vedno zapovedoval isti kapetan, ki se je takoj spomnil Božiča in njegove zapletene zadeve. Za prvi dan se je pri večerji razvedelo, kako neprijetnost je doživljal novi potnik v Valoni; ni čudno, da so se vsi zanimali zanj. Posebno se je zavzel zanj višji uradnik parobrodarske družbe, ki je govoril več jezikov. Bil na službenem potovanju in se ravno vračal v Patras. Govoril je razmeroma dobro srbski ter poznal na Reki pomorsko podjetje in prevozištvu »Družba Popara«. Tudi če ne bi bil človek dobrega srca, bi se bil zavoljo trgovinskih zvez zanimal za zadevo, ki mu jo je razložil Božič. Sedaj na krovu mu seveda ni mogel pomagati, a s prvim korakom na grški celini mu je obljubil vso mogočo pomoč.

In res. Dospelši v Patras sta mogla takoj ugotoviti, da so bili razen drugih hkrati tudi pred meseci prišli v Patras z ladjo »Tahéja«, ki je enota brodovja, pri katerem ravno služi ustrežljivi človek, neki cigani z dvema dečkoma. To se je po seznanili dalo dognati; gotovo je tudi, da je bil eden — Irg. Kam pa so šli, ni nihče vedel

niti takrat, a kaj šele sedaj. Saj naročnik oblasti je bilo ustrezno že s tem, da so cigane zavoljo splošnega suma posebej registrirali vsi goščiji na pristanišču. Dasi gospod Tomaldeo Božiča ni zapustil, je bilo poizvedovanje za Brankom in cigani vendar težko; teže še zato, ker Božič ni razumel grški, a oni uradnik vendar ni mogel biti ves čas in povsed z njim.

Nekaj opore za zasledovanje ciganov in iskanje Branka je imel Božič v rahli trditvi z Albanije, da ima ropar Anđon neke namene s ciklisonom, ka-li. In sreča je naklonila, da se je seznanil v kavarni s postarnim gospodom, ki se je izdal za bivšega pomorca. Bil je kapitan v pomorski, ki seveda govori marsikak jezik. Stara navada vseh upokoencev je, da prebirajo časnike ter pismenjavajo in prenašajo novice. Kapitan je Božiču ob čaši gostega grškega vina marsikaj povedal in ga napotil v Atene, ako se zanima za ciklison. Kajti tamle pozno jeseni so bili nazadnje časniki res pisali, da se snuje družba z nekimi pomorskimi nameni. Sedaj je seveda tudi nam jama, nekaj so oni dobro poučeni sleparski cigani razpravljali o možnosti, da bi spravili dečka h komercijantom. Zdi se tudi, da so se prepričali, da kade iznebiti se ga, ker za nje ni imel prave vrednosti. Ni se dal navaditi krasti, pa ni. Pomorec je še Božiču tudi svetoval, naj takoj skoči na obalno ladjico, ki pojde še opoldne po zalivu v Korint. Od tam prek teseni, pa po vodi do Piréja in Aten je samo malenkost.

Učitelju Božiču je bilo res že vseeno, kam se obrne in kaj stori v tujem svetu; imel je pač dober namen, da bi po najboljšem preudarju našel svojega gojenca. Kako pa in kje in kdaj, tega seveda ni vedel. Prepuščal je del svojih stvari dobri volji usode. Kakor prej v Valoni, je tudi tukaj odločno naročil, naj ničesar ne javljaše na Reko, ker tam ni zanesljivih ljudi; saj je menda dobil že vse v oblast stric Milan.

Čudesna indijske prestolnice

Burna zgodovina mesta, ki je bilo šestkrat razdejano in šestkrat nanovo zgrajeno

Z vpadom japonskih in indijskih nacionalnih čet v pokrajino Manipur stopa Indija spet v ospredje zanimanja svetovne javnosti. Oglejmo si njeno prestolnico Delhi!

Popotnik, ki je v svojem življenju videl že mnogo sveta in ga je pot med drugim zanesla tudi v indijsko prestolnico Delhi, je neko jutro izrazil svojemu strežniku in vodniku željo, da bi si rad ogledal to slavno indijsko mesto. Ta pa se je začudil, češ: »Katero mesto bi radi videli? Tu v Delhiju je namreč šest mest.«

Delhi, ki je približno trideset let že prestolnica britanske Indije (Kalkuta, ki je dosti večje po obsegu in številu prebivalstva, leži preveč na robu in zato ni prikladna za prestolno mesto), ima tisočletno zgodovino in je v resnici mesto šestih mest s približno pol milijona ljudi.

Vsako teh šestih mest ima svoje posebno lice, svoj poseben značaj. Tu je starodavni Delhi, potem Delhi Velikega Mogula, muslimansko, pravo indijsko mesto, evropska mestna četrt, h kateri so se v zadnjih tridesetih letih pridružile različne zgradbe »vladnega mesta« s palačo indijskega podkralja, s parlamentom, ministrstvi in poslopi, ki v njih stanuje višje uradništvo.

Petnajst kilometrov razvalin

Priča o davni zgodovini mesta Delhija. Delhi je bilo slavno mesto že v prvih časih brahmanstva. Šestkrat je bilo razdejano in šestkrat spet znova postavljeno. Zdaj se okrog čudovitih palač naslednikov velikega Timurlenka, palač, ki so ostale nedotaknjene, okrog razvalin kraljevskih dvorov in svetišč dviguje novo, belo mesto.

Mesto Delhi pa ni važno samo kot prestolnica Indije (v poletnem času to prestolno mesto zamejajo z drugim, ki leži dosti »bolj na zraku«, med hribi; ta poletna rezidenca indijskega podkralja je Simla), pač pa je velikega pomena tudi kot

trgovsko in industrijsko središče

Slovi zlasti po tem, da tam izdeluje zlato, srebrne in slonokoščene dragulje. Bogata je tudi industrija, saj imajo tam številne čistilnice sladkorja, tobačne tovarne, tovarne, v katerih izdelujejo najraznovrstnejše bakrene predmete itd.

Tolikšen sloves pa Delhi uživa vprav zaradi svoje starodavne slave. V starih časih, davno pred Kristusovim rojstvom, je bilo mesto Delhi, ki je tedaj štelo približno dva milijona ljudi, neprestano

izpostavljeno vpadom tujih ljudstev

Tujce je vabilo tja bajno bogastvo, mesta pa so se hoteli polastiti tudi zato, ker je bilo v vojaškem oziru zelo pomembno. Močno obzidje s stolpi še danes priča, da so bili nekdanji Indijci od-

lični graditelji. Pečat prve dobe budizma nosita dva stebra, ki še danes stojita in ki je vanju vklesan proglas tedanjega kralja Asoka. Dobro ohranjeni so tudi še vsi gradovi in utrdbe muslimanskih osvojevalcev.

Križala so se tu najraznovrstnejša ljudstva, vsako s svojo posebno omiko. Vstili so knezi in vladarji, nabobi in sultani, bramani in budisti, jaini in maometani. To je čudovita zgodovina tega indijskega mesta. Afganistanski voditelji so vdrli s svojimi vojskami tja in naredili okrog leta 1200. konec indijske dinastije. Dve stoletji pozneje je bojevit poveljnik Mongolov, sloviti Timurlenk, pregnal Afganistane. Za Mongoli so prišli v Indijo in zavzeli tudi mesto Delhi Perzijani, za njimi pa so se ga polastili spet Mongoli, ki so tam vladali od 1500 do začetka preteklega stoletja, ko so gugajočemu se prestolu Velikega Mogula dali Angleži zadnji udarec.

V teh dolgih in viharnih stoletjih so padali prestoli, svetišča in omika, med ognjem in mečem pa se je na njih razvalinah porajala čudovita indijska, jainjska, perzijska in arabska umetnost. To, kar je v Delhiju ostalo iz davnih dob njegove nemirne zgodovine, je neprecenljive vrednosti. Gotovo pa je, da so bili med tistimi umetniki, ki jih je poklical v deželo Veliki Mogul, da bi gradili njegove palače, tudi Evropejci. Florentinec Alberto Melegari je pred kakšnimi tridesetimi leti dobil nalogo, obnoviti mozaike.

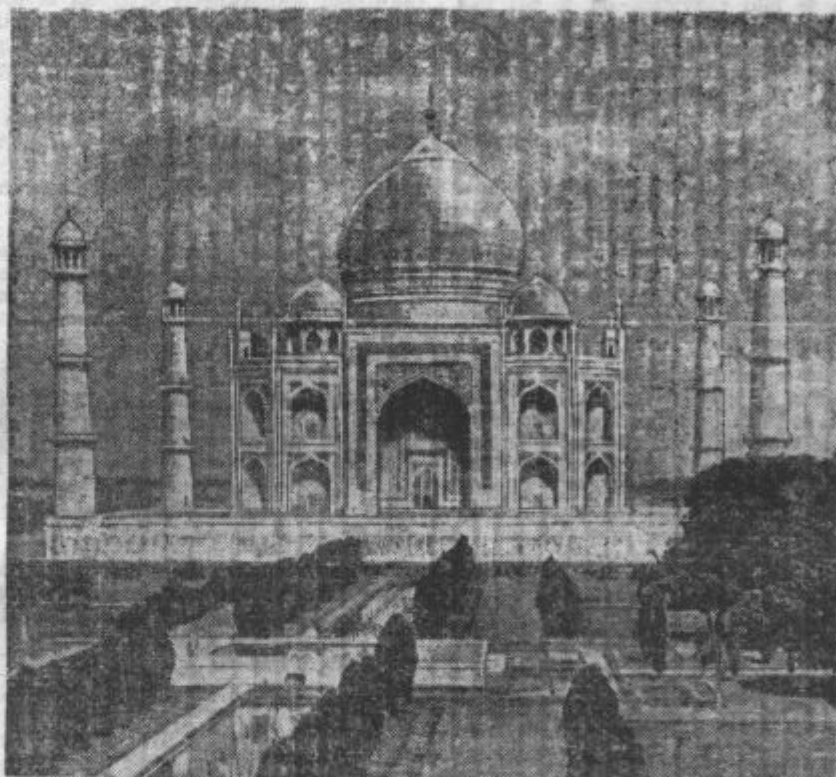
Demant, ki se sveči kakor neboč

Razni osvojevalci so iz Delhija odnesli mnogo dragocenosti. Tako je na primer v prvi polovici 18. stoletja perzijski šah Nadir odnesel sloviti demant »koh-i-nor« (gora luči), dragi kamen neprecenljive vrednosti, ki je bil v grobu vladarja Akbarja. Nekdo je v davnih časih zapisal o tem demantu, da »se sveči kot neboč«.

Prebivalstvo mesta Delhi je po večini muslimansko. Najslavnejše mestno svetišče je velika mošeja »Jama Masjid«, ki je brez dvoma tudi

največja muslimanska cerkev na svetu

Spomeniki in palače iz dobe Velikega Mogula prikazujejo v najlepši luči, kakšno je bilo mesto

Znamenito svetišče Indijskih mohamedancev: bela džamija v Agri

Prišedši v Atene je hotel, tuj in neznan, najprej zaprositi za pomoč pri avstrogrškem konzulatu. Grški je znal morda vsega sto besed, kolikor jih je bil ujel še v Valoni, kjer so ga imeli zadnji mesec, ko je čakal na dokumente, v večji sobi skupaj z drugimi zaprtega. Ustavil se je še v predmestju v skromnem prenočišču. Tam si je uredil obleko in čevlje kakor že dolgo ne, in se opral, ostrigel in obril, da je bil ves mlad in lep. Saj gre za velike reči, in ako hoče imeti uspeh, se mora že predstaviti na primeren način. Tri dni je mož počival, se zbiral in po krčmah pasel svojo radovednost, da bi dognal, kaj, kar bi mu služilo. Četrty dan pa, in v četrtem letu tavanja po svetu je nastopil veliki dogodek.

Božič je zamišljen šel po cesti med redkimi neznanimi hišami proti mestu, ko je začel strašen hrup. Obstal je in videl nedaleč, kako dimnikar sredi ceste suva in prepeva svojega učenca, ki divje kriči, da ni bilo človeku podobno. Podvizal se je in začel nenavadno surovega človeka grajati in svariti, a vsaka beseda je bila bob ob steno. Saj mu ni mogel dosti dopovedati, in če bi oni bil razumel, ni bil dostopen za pametno besedo. Brez pomoči je obstal Božič na cesti, nečloveški mož pa se je prestopil za nekaj korakov in je s šlinim glasom govoril, da se je žulo kakor hude grožnje njemu in dečku. Božiču se je mali dimnikar, ki je ves v solzah kričal in se v prahu na besti zviljal, smilil, pa ga je z nogo v goli podplat rahlo sunil in mu, seveda po svoje, vzpodbujajoče rekel, naj vstane. Deček je prisluhnil, in ko je Božič ponovil poziv z drugimi besedami, se je mali obrnil in zastrel je. S strahotnim glasom je zavpil in kakor bi ga sprožila vzmet je skočil pokonci, pa k učitelju. Božič se je iznenadil, dimnikar pa je stal ob strani kakor okamenel. Okamenel pa bi bil skoro tudi Božič, ko je slišal, da ga je črni deček ogovoril z »gospodine«, in videl, da je mali dimnikar — Branko. Od nenadnega

srečanja z dragim učiteljem je malemu, nesrečnemu gojencu zaplaval v dušo tako silen val sreče, da mu je zajel vse čute, prevzel občutke in mu zrahljal jeziki. Silno doživljal mu je vrnilo dar govora, kakor so bili s pridržkom prerokovali zdravniki pred leti.

Branko je govoril za silo, kajti mnogokaj je že pozabil, a sedaj je njegovemu mojstru skoro vzelo besedo. Ni si mogel raztolmačiti čudeža. Sploh ni verjel, da bi deček bil kdaj nem. Ze vse te mesece, kolikor ga je imel od cigánov, se mu je zdelo, da samo zato noče govoriti, ker mu dimnikarstvo ni všeč; saj cigani so mu samo rekli, da je silno boječ in da molči, ker njegove govorice itak ne bi nikdo razumel. Zato mu je hotel s svojo neumestno in nečloveško strogotostjo izgnati trmo.

Prizor svidenja učitelja z učencem bi bilo težko opisati, zlasti ker bi navzočnost tretjega samo motila. Z znamenji in pa z grškimi drobtinami sta se Božič in dimnikar pomenila o dečku in mojster si je dal dopovedati, da pojde z obema na konzulat. Na uradu so našli višjega uradnika Hrvata, ki se je močno zavzel za zadevo. On sam je poznal ime in firmo Popare, starega Pavla Poparo pa kot podpornika dijakov še prav dobro, in ko so dečka umili, preoblekli in lepo uredili, je gospod svetnik sam ugotovil, da je Branko svojemu dedu Pavlu čudovito podoben. Tako je bilo seveda vse lahko urediti. Grku so dali malenkostno odškodnino za stroške in trud in jezo, Božič pa je dobil primerno podporo za vožnjo in vse dokumente za oblasti v domovini.

Tako je Branko, ki je bil namenjen za grško komedijo, pa ga v cirkusu zavoljo nemosti niso marali sprejeti, prišel v dimnikarsko obrt, kjer pa je po nesreči našel neljubeznivega mojstra; tako je potem tudi srečal svojega požrtvovalnega učitelja in z njim po tolikih bridkih doživljajih

zajadral proti domu, o katerem ni več vedel, kaj je in čigav.

X.

DOMA IN NA SVOJEM

Pot od Aten do Reke, kamor je potoval učitelj Božič s svojim gojencem, ki se je že kmalu zopet precej razgovoril, je bila nele zato lepa, ker je bila mirna in sončna ter za oba prijetna novost, ampak še bolj zato, ker je učitelj čutil velikansko zadovoljnost zavoljo uspešnosti svojih štrev, učenec pa nam vsem drugim ne prav razumljivo veselje nad povratkom v svet omikanih ljudskih bitij, s katerimi se more razgovoriti in radovati lepote življenja. Dnevi so lepo potekali in gospod Božič seveda ne bi bil Božič, če ne bi takoj zopet začel na primeren način vzgajati svojega bivšega učenca. O, kako potreben je bil navodil in nauka! Strašno je bil zaostal; ničesar ni znal več, še govorica se mu je hudo zatikala. In kake izraze je privlekel včas na dan. So bile tiste besede ciganske, arnavtske ali turške? Pa obnašanje! Oj, ti cigani! S prstom je kar vedno silil v nos, pijuval je povsod in tod sredi morja se je bal za vodo pri umivanju, zanemarjal je robed in si drgnil nos z rokavom novega sukniča, čahal se je in kraspal vpricho vseh, pri jedi je hla stal in cmakal, da se je vse zledevalo. Skrbni učitelj je gostom na domači ladji vedno tolmачil reveževu usodo, da se je njihova nevojta kar sproti sprevrčala v sočutno razumevanje. Na ladji sta bila celo dva taka, ki sta pozabila koga iz rodbine Popara; oziroma člane rodbine matere Karme, ki je pa že bila rajna. Seveda je Branko tako postal junak dneva in središče v krogi radovednih in dobrih ljudi. Vsi križem so se trudili, da bi mu olajšali prehod v obnovljeno staro življenje, in ko je zapustil na Reki ladjo, je bil že toliko napredoval na poti civiliziranega živ-

Delhi in življenje v njem v davnih časih. Utrdbe, sultanov dvorec, tako imenovana »zenana« (prostori, v katerih so bivalne sultanove žene), odprti balkončki, začarani vrtovi, vodnjaki, grobnice, stolpi, skrivni podzemski hodniki, ki so vezali med seboj najskrivnostnejše in najčudovitejše palače — ob vsem tem se nehote spomnimo na pravljice »Tisoč in ena noč«.

Teh enajst kilometrov razvalin nekdanjega Delhija je v zgodovinskem oziru nad vse zanimiva pot, kajti tu je zbranih nešteto prič treh različnih plemen in treh različnih verstev: indijskega, afganistanskega in mongolskega. Naslednje čudo mesta Delhija je vitki minaret, visok 75 metrov, zgrajen do dveh tretjin svoje višine iz rdečega

kamna, zadnja tretjina pa je iz črnega in belega marmorja. Tudi ta je sredi teh obsežnih razvalin ostal nedotaknjen in dobro ohranjen.

Današnja slika delhijskega življenja

Toda to ni mesto Delhi, kakršno je bilo nekoč. Danes je precej drugačno. O tem se prepričamo že, če stopimo samo na »Čandničauke«, veliko trgovsko središče. Tu se najlepše vidi utrip sedanjega življenja v Delhiju: številne trgovine, delavnice, krasna široka cesta, ki jo križata nešteto stranskih ulic, po katerih vedno valové množice ljudi vseh vrst in noš, med njimi pa se zibajo počasi naprej kamele s težkimi tovari na grbah. Bogastvo in beda — to je današnja slika delhijskega življenja.

nezdravih stanovanjih. To je nedvomno vplivalo v največji meri, da so se poslabšale zdravstvene razmere.

Ljubljana je ostala kljub visoki umrljivosti lani v splošnem zdravo mesto. Ljubljanska megla ni tako škodljiva kakor nekateri mislijo.

Sicer pa, kakor rečeno, lani ni bilo mnogo meglenih dni, a je bila splošna umrljivost vendar velika. Vsekakor je pri razvoju jetike kakovost zraka pomemben činitelj. Neki naš zdravstveni strokovnjak je dognal, da so pri nas posamezni podnebni, odnosno krajevni pasovi, kjer je zrak prost jetičnih klic, kjer jetičniki tudi, če pridejo iz drugih krajev, pogosto ozdravijo. Takšno zdravje podnebje je na primer pod šmarno goro pri Mednem in na Rakitniški planoti. Na podlagi teh ugotovitev je strokovnjak celo predprijel nov način zdravljenja ter priporočal njegovo uvajbo hkrati z ustanovitvijo posebnih podjetij v planinskih predelih.

V Ljubljani je sorazmerno malo industrijskih podjetij, ki bi kužila zrak. Številni mestni okrajji so brez vsake industrije. Razen tega so pri nas tovarne, ki kolikor toliko kužijo zrak z dimom in plini, srečno osredotočene na vzhodni strani mesta. Pravimo srečno, ker statistika izkazuje, da pri nas prevladujejo zahodni in južni vetrovi, tako da odnašajo dim od mesta. Ljubljansko ozračje je pa tudi zato čisto in zdravo, ker je velika površina mesta zelena. Malo mest je, ki bi imela tako veliko in lepo zeleno površino, »pljuča mesta«, kakor Ljubljana.

Seveda pa ljubljanski zrak spet ni vselej tako čist, da bi bil vprav vzoren za jetičnike.

Poleti trpimo v nekaterih okrajih zaradi prahu, ker je večina cest še netlakovanih. Razen tega zadnja leta ni bilo mogoče redno škropljenje cest, škropili so le glavne ceste. V posameznih okrajih je ozračje tudi bolj zadimljeno, na primer v okolici večjih tovarn, kurilnice in kolodvora. Pri nas še ne poznamo smotrnega boja proti okuženju zraka. Doselej nismo še imeli posebnih priprav, da bi merili količine dima v našem ozračju, kakor delajo v nekaterih večjih evropskih mestih. Tovarniški dimniki tudi niso še opremljeni s posebnimi pripravami, filtri za dim, odnosno za škodljive pline. Vsekakor bo treba zdravstveno delo izpopolniti tudi v tem pogledu po zgledih in izkušnjah drugih naprednih mest. To nam narekuje velika umrljivost za jetiko lani.

Utrinki

Nikoli ne čutimo toliko potrebe po ljubezni, kakor če vemo, da nimamo ničesar na sebi, kar bi bilo vredno ljubezni.

Če rečeš štiridesetletni, da je mladostna kakor petintridesetletna je užaljena kakor da si ji dal 10 let več ne pa 10 let manj.

XI.

»MOJE IME JE...«

Zadnje leto pred to veliko vojno, ko so bili naši kraji že silno vznemirjeni, je bilo v Dalmaciji manj tujcev kakor drugače. Zlasti pozno na jesen jih skoro ni bilo več; saj so tudi že sicer oktobra in novembra prihajali le bolj taki, ki so imeli kaj več pod palcem in niso ravno stiskali denarja. Leta 1940. pa so bili taki pozni gostje redka prikazna.

Zato so domačini malega mesteca na lepem dalmatinskem otoku posebno opazili postarnega, a krepkega gospoda, po postavi in obnašanju odličnega, ki je radodarno plačeval vsako uslugo, da ga je ljudstvo cenilo in spoštovalo. Tujec, ki pa ni bil tujec po rodu in jeziku, je nekaj večerov prisedel k stalni družbi, se z njo s pridom razgovarjal, kakor je med izobraženimi ljudmi navada. Poslušal je igračkanje rahlih valov ob čerih pod hotelakim vrtom, pa šelest v vrhovih palma nad glavami in zamisljen umolknil čim se je utrnil s cigarskih gosli prvi zvok. Takrat se je zagledal v temo tja na morje in pozabil je na dišeči vonj cigare, da je ugasnila. In nič več ni pripovedoval mičnih zgodb, ki jih je mnogo znal.

Za neki večer pa je sam povabil večjo družbo. Sklenil je prikazati ji ogrodje svojega življenja in povedati vzrok, zakaj je gosti to noč. Začel je: »Gospoda, danes mi je okroglo sedemdeset let. Mislim, da sem jih pošteno preživel. Prepustil sem skrb in delo popolnoma sinu Milutinu, kateremu že tudi dorašča sin Boris.«

Utrnil je, zamišljen pogledal po družbi in dodal:

»Da, sedaj vidim, da vas je nocoj več tukaj kakor te dni doslej. In med vami je še kdo, ki z njim menda še n'sem znan... Moje ime je, dovolite — Branko Popara.«

KONEC

Je Ljubljana zdravo mesto?

Kaj je vzrok lanske visoke umrljivosti za jetiko?

Prejšnja leta smo pogosto čitali ugotovitve, da je Ljubljana zdravo mesto. To potrditev so podpirali podatki o zdravstvenih razmerah v našem mestu; iz njih je bilo razvidno, da je pri nas umrlo mnogo ljudi zaradi starostne oslabelosti ter da je bila umrljivost za jetiko zelo nizka v primeri z mnogimi evropskimi mesti. Glede umrljivosti za jetiko je bila Ljubljana med najnaprednejšimi mesti, na kar smo bili lahko ponosni. Ponašali smo se lahko tudi z vzorno zdravstveno organizacijo, s Protituberkulozno ligo in drugimi zdravstvenimi ustanovami. Mnogo dela je sicer še čakalo zdravstvene delavce, vendar je kazalo, da smo se že zelo približali visoki stopnji zdravstvene organizacije.

Prav zaradi tega so nas številke o visoki umrljivosti za jetiko lani v našem mestu tem bolj presenetile.

O značaju jetike so strokovnjaki pisali že zelo mnogo. V splošnem je jetika veljala za tako imenovano socialno bolezen. Mislili smo, da so slabe socialne razmere v neposredni zvezi z obolenji za jetiko. Za to je bilo vedno tudi precej dokazov, da je bilo mnogo revnih ljudi jetičnih. Nešteto primerov je bilo tudi, da so jetični, ki so ozdraveli v sanatorijih ali kje drugje, zopet oboleli, ko so se vrnili v domače okolje, v stare razmere. Razen tega se je jetika širila, ker v mnogih družinah bolnika niso mogli osamiti, tako da je vsa družina stanovala v tesnem stanovanjskem prostoru skupaj z bolnikom. Slabo hranjeni in včasih tudi zelo zanemarjeni otroci so bivali skupaj z odraslimi jetičnimi bolniki. Niso redki primeri, da so otroci celo ležali skupaj z bolniki v isti postelji.

Vendar si z vsem tem ne moremo pojasniti, zakaj je umrljivost za jetiko porasla tako zelo tako rekoč čez noč. Splošne socialne razmere se namreč niso mogle tako silno poslabšati v enem samem

letu, da bi ljudje začeli naglo umirati za jetiko. Upoštevati je sicer treba, da so se poslabšale stanovanjske razmere, vendar ne moremo govoriti o tako hudi stanovanjski krizi, da bi prav nji morali pripisovati vzrok velike umrljivosti za jetiko.

Prav tako si ne moremo pojasniti velike umrljivosti za jetiko z drugimi činitelji. Podnebne razmere lani pri nas niso bile nič slabše kakor kolik prej. Bilo je celo mnogo več sončnih dni kakor navadno v Ljubljani. Ozračje v samem mestu se ni nič spremenilo, saj ni bilo nič več tovarn, ki bi kužile zrak. Tudi meglenih dni lani ni bilo mnogo v Ljubljani.

Na umrljivost za jetiko so pa seveda vplivale socialne in podnebne razmere prejšnja leta. Jetični bolniki pogosto bolehalo dolga leta.

Najbolj primerna se še zdi razlaga, da je lani umrlo toliko ljudi za jetiko: v zadnjih letih so bolj naglo izčrpali svoje telesne sile (morda tudi duševne) ter so »dozoreli« hitreje. Verjetno je zaradi tega, da se bo umrljivost za jetiko zopet zmanjšala prav tako nenadno kakor se je povečala, čeprav se socialne razmere še ne bodo korenito popravile, kajti lani so umrli številni jetičniki, ki so bolehalo dolga leta.

Vzrokov velike umrljivosti za jetiko je več; vsi ti vzroki skupaj so pripomogli, da so številni bolniki zelo oslabeleli in da mnogi niso mogli več tudi ozdraveti, ki bi sicer še ozdraveli.

Socialne razmere se niso poslabšale tako zelo zaradi stanovanjske krize kakor zaradi sprememb v prehrani. V dobi savojškega režima smo v Ljubljani stradali in mnogi bolniki niso prejeli dovolj primerne hrane. Razen tega so bolniki, ki so sicer prejšnje čase zahajali na sprehajališča, v mestno okolico, morali ostajati doma, zaprti v

ljenja, da se uspeha desetih dni ne bi sramoval noben učitelj. Gospod Božič pa seveda še celo ne.

Na Reki sta oba s pomočjo vdanega prijatelja uredila in oskrbela še to in ono, in ko jima je sveto objubil, da bo molčal o njunem prihodu, dokler bo treba, sta se odpeljala z železnico do Ogulina h krajevni oblasti. Tam se niso mogli načuditi razpletu zadeve in nizkotnosti, ki je more biti sposoben šolan, izobražen človek, kateri je zavoljo igre, pijače in raznega razvrata padel z lepe višine na lestevici človeške družbe in izgubil ves značaj ter je tako propadel, da je uničil in ugonobil svoje dobrotljive sorodnike, zadnjega potomca pa namenil strašni usodi, da bi mogel v leni brezbriznosti sam uživati, dokler bi pač šlo.

Oblast, ki je že bila prepisala posestva in podjetja na ime Milana Popara, je še previdno ugotovila, da je Branko popolnoma podoben rajnemu dedu Pavlu, in da ima tudi na prsih po materi znamenje, za katero vedo zanesljivi ljudje, med njimi stari Jovan, pa župnik in njegova gospodinja Mara. Marsičesa se bo spominjal tudi kateri izmed starih prijateljev rodbine, ako ga bo treba klicati. To je potrebno za dokaz istovetnosti osebe, ako ne bi verjeli navzočnemu dečku in njegovemu vzgojitelju, ker je uraden dokument o smrti vendar silen dokaz.

Sedaj je moral priti gospod Milan Popara, da bi mogla oblast povzeti zadevo in popraviti, kar je treba popraviti. Ni ga bilo doma. Z dvorca so sporočili, da je redko tam in da se premika med Reko in Zagrebom; ravno večeraj je šel v Zagreb na zabavo. Sploh je trošil čas in premoženje samo za zabave in razvrat, da so podjetja že pešala. Stare zveste uslužbenke je obdržal zato, da so delali in skrbeli, a njihovih nasvetov in rahlih opominov ni poslušal.

Previdnost je zahtevala, da sta se vzgojitelj in

učenec skrbno skrivala, da se v mestecu ne bi izvedelo za njuno prisotnost. To bi se potem takoj razneslo tudi pod Hum, kamor ni bilo predalet.

Tako kakor jutri bi moral torej stopiti pred oblast Milan Popara v važni zadevi, ki mu pa ni bila označena. Zato je prišel popolnoma nepripravljen. Jasno je, da ga mora tako svidenje tako presenetiti, da delo z njim ne bo težko. A da bi pravda tako lahka in tako kratka, tega si ni nikdo mislil.

Ko so namreč odprli poklicani stranki vrata, je stopil v sobo zdrav, močan in na videz spodoben gospod z očitnimi znaki in posledicami alkohola. Odprli so tudi druga vrata in stopil je v sobo učitelj Božič, miren in resen. Popara ga je pogledal; nekaj ga je spreletelo, a ohranil je svoj mir. Moža sta se gledala brez besed. Takoj nato je, kakor bi ga kaj sprožilo, stekel v sobo Branko. Milan Popara je že, ko je slišal topotanje, gledal, kaj bo. A ko je videl, kdo je prišel, je pobežal, se opotekel in prijel za srce; vzkliknil je rahlo »joj meni!« in padel. Bil je mrtev; zadel ga je kap.

Zamešana preja je bila sedaj razmotana. Nobenega vozla ni bilo več. Potrjeno je bilo, da je dedič in lastnik vsega mladoletni Branko Popara. Ugotovljeno je bilo, da je že bila prej zavoljo rodu izražena želja, da bi dobila neki delež in dobro vzgojo tudi njegova bratranca Dinko in Vinko. Gospoda učitelja Božiča pa je oblast sama od sebe predlagala na višje mesto, da bi ga potrdili za oskrbnika in vodnika mlade trojice.

Težko bi bilo reči, kdo je bil bolj ginjen: Branko ali gospod Božič. Saj si je še sam predsednik ob mrtvecu na tleh našel opravka v svoji mliznici. Sklonil se je nad mizo in je za nečem brskal. Menda zato, da ne bi nikdo videl solz v njegovih očeh. Vsi so pa slišali, da je rekel: »Tak je konec tavanja, po ovinkih življenja.«

PO SVETU

71 novih vojno vzornih podjetij v Nemčiji

V nekem industrijskem podjetju pri Berlinu je bilo prvega maja letošnje zasedanje nemške državne delavske zbornice. Že petič v tej vojni so se zastopniki nemškega naroda tukaj zbrali, da položijo račun za preteklost in da počaste predvsem one može in podjetja, ki so kljub vojnim težavam v vsakem pogledu za zgled. 71 podjetij je bilo o priliki letošnjega 1. maja označenih za vojno vzorna podjetja. Dalje je dobilo 14 podjetij visoko odlikovanje kot narodnosocialistično vzorno podjetje. Poseben poudarek je dobila slovesnost s tem, da je bilo 9 moč iz delavskih vrst imenovanih za »pionirje dela«. Ogromna dvorana, v kateri drugače brne stroji, je bila slavnostno okrašena. »Uspehom pripada slava!« — ta stavek v velikih, zlatih črkah je dal na pročelju ogromne dvorane tej slovesni uri poln pomen.

Delovodje, inženirji in delavci so bili zbrani rano ob rani, ko sta se pojavila državni organizacijski vodja dr. Ley in minister Funk v spremstvu zastopnika berlinskega okrožnega vodje Gerharda Schacha in drugih častnih gostov državnih uradov in oborožene sile. Potem ko je okrožni načelnik Spangenberg otvoril zborovanje, je govoril višji vodja Marrenbach. V pozdravnem nagovoru je prečital med živahnim odobravanjem listini Führerja o imenovanju »devetih pionirjev dela« ter objavil narodnosocialistična vzorna podjetja in vojno-vzorna podjetja, ki so odlikovana.

Bil je svečan trenutek, ko sta državni organizacijski vodja dr. Ley in minister Funk izročila listine in zlate častne znake novo imenovanim pionirjem in podjetjem. Minister in gospodarski vodja sta stala tukaj poleg navadnega delavca ter prisostvovala izročitvi najvišjega priznanja delovnemu človeku v narodnosocialistični Nemčiji. Nato so bile predane podjetjem zastave in listine. Več delavcev, ki so se posebno odlikovali v oborožitveni industriji, je bilo odlikovanih z vojnim zaslužnim križcem I. razreda. Odlikovanja sta jima izročila državni organizacijski vodja dr. Ley in državni minister Funk.

× **Hraber narednik.** Pri Cassinu je sovražnik poizkušal prodrati s 15 oklepniki po lovski poti za hrbet nemškimi padalskim lovcom. Ker s te strani ni nihče pričakoval napada, je bilo potrebno nemške jedinice in čete s protiolepnimi orožjem takoj obvestiti. Vse telefonske napeljave so bile prekinjene. Ne oziraje se na močan sovražnikov ogenj se je odpravil narednik Bruehl na pot, poiskal in zakrpal posamezna pretrgana mesta ter s svojim trudom omogočil, da je bilo možno pravočasno izvesti pregrupacijo čet in odbiti sovražnikov napad z uničenjem številnih oklepnikov.

× **Čehi in boljševizem.** Praški dnevnik »Česke Slovo« je zapisal: Z vdorom boljševizma v češke dežele bi prišlo do hitrega konca češke kulture in češkega naroda. Sleherna zveza s Sovjetsko zvezo bi spravila češki narod v stanje, kakršno je znosno zgolj za človeka, ki je zrasel na zelo nizki življenjski stopnji.

× **Žrtve lakote v Indiji.** Od 60 milijonov prebivalcev Bengalije je leta 1943. umrlo od lakote ali postalo žrtev epidemij, nastalih zaradi lakote, kar pet milijonov ljudi, — je izjavil indijski politik Joši pred indijskim parlamentom.

× **Zakadil se je v sovražnikov bombnik.** Iz Berlina poročajo: Pri doletu severnoameriških bombnikov nad srednje in severno italijansko področje opoldne 24. aprila je vodil nosilec viteškega križca stotnik Harder svojo skupino ponovno baš v sredino sovražnikovega oddelka. Stotnik Harder sam je napadel v višini 5000 metrov s svojim »Me 109« neki štirimotorni bombnik. Že s prvimi snopom ognja je vžgal desni zunanji motor svojega nasprotnika, nakar je sovražnikovo letalo strmoglavilo in na tleh eksplodiralo. Kmalu nato se je stotnik Harder pognal za nekimi nadaljnjimi štirimotornimi bombniki. Ko je prišel v dober strelski položaj, je nastala nekakšna okvara pri strojni. Bliskovito hitro se je odločil, da se zaleti v sovražnikovo letalo. Ta manever se je odlično posrečil, stotnik Harder je odskočil iz svojega, zaradi trčenja takisto poškodovanega letala »Me 109« s padalom, dočim je nasprotnik strmoglavil v globino in na tleh zgorel. Tako je stotnik Harder dosegel svojo 49. in 50. letalsko zmago.

× **Sovjetska tajna policija strahuje rumunsko prebivalstvo.** Po izpovedi zajetega sovjetskega vojaka Kondratija Mihalčiča iz Veselega Podolja v okrožju Poltava so sovjetski vojaki njegovoga

pionirskega oddelka prejeli nalog, da vse civiliste, ki se ob približevanju sovjetskih čet skrivajo, takoj ustrelje. Ujetnik je bil v mestu Soraca dne 4. aprila pričr, kako so posebne skupine tajne policije strahovale rumunsko civilno prebivalstvo. Vsi prebivalci, ki so bili osumljeni sodelovanja z rumunskimi upravnimi oblastmi, so bili obsojeni na smrt in umorjeni. Pred njegovimi očmi sta bili dve mladi ženi, ki sta bili kot tipkarici nastavljeni pri krajevni policiji, ustreljeni v tilnik od agentov tajne policije.

× **»Dnevi odločitve«.** Iz Bukarešte poročajo: Sovjetska mora biti premagana za vsako ceno in za vsako žrtev, čeprav bi se morala vojna podaljšati in bi morali vse žrtvovati, kajti danes se odločuje evropska usoda, — izjavlja dnevnik »Porunca Vremi« v zvezi z ugotovitvijo, da bo moči zaceliti rane od letalskega strahovanja, da bi pa bilo vse dokončno izgubljeno, če bi sovjetskim vojskam uspelo dobiti pod svojo oblast evropske narode. List podčrtava, da so se nemški vojaški ukrepi na jugu vzhodnega bojišča izkazali kot učinkoviti. S tem je bil prepreden cilj sovjetske ofenzive, da bi razbili južno krilo nemško-rumunskega bojišča in prodrli na Balkan. »Ti dnevi odločitve«, tako izjavlja list ob koncu, »skrivajo v sebi zadnjo skrivnost našega obstoja. Zmagovita Rusija bi s svojo tiransko pestjo zadušila vse evropske narode. Vojna se nadaljuje v enakem silnem ritmu, kajti borba gre na življenje in smrt. Zmaga Sovjetske bi pomenila smrt Evrope.«

× **Premalo pšenice za Portugalsko.** Iz Lizbone poročajo: Zaradi pomanjkanja kruha, ki ga je pripisovati dejstvu, da Anglija in Zedinjene države ne dobivajo pravočasno Portugalski z dogovorom dodeljenih količin žita, vlada v širokih slojih prebivalstva razumljivo ogorčenje nad Angleži. Nezadovoljstvo je zavzelo takšne razmere, da je bilo angleško veleposlanstvo v Lizboni prisiljeno objaviti sporočilo, v katerem zatrjuje, da Anglija ni kriva pomanjkanja kruha na Portugalskem. Portugalski list »Diario de Noticias«, ki priobčuje to izjavo, pripominja, da bi bili po pogodbenih določilih morali dobaviti v marcu 16.000 ton in v aprilu nadaljnjih 32.000 ton. Teh dobav pa ni bilo.

× **Sovjetski nadzorovalni sistem.** Iz Lvova poročajo: V noči na 18. april je uspelo maloštevilnim Ukrajincem, da so na galicijskem bojišču dosegli nemško glavno bojno črto, ne da bi to počelje opazili boljševiki. Soglasno sta poročala Ukrajinci Jaroslav Handže in Pavel Seutjuk iz Kutysobseja, da je vojaški poveljnik Sovjetov takoj po zasedbi kraja dal objaviti, da se bo vrnil nabor za prostovoljen pristop v vojaško službo v sovjetsko armado. Moški v starosti od 17. do 55. leta, ki se ne bo prostovoljno javil, bo kot narodni sovražnik in izdajalec domovine takoj ustreljen. Kot posebno pretkan lahko označimo sovjetski nadzorovalni sistem v vseh krajih, ki so jih boljševiki zasedli. Če Sovjeti zasedejo kak kraj, ga razdele v posebne upravne oddelke s po 10 ali več hišami in v teh oddelkih postavijo omarico za prijave. Vprašalna polja obsega številna vprašanja o osebnosti sosedov, o njihovem političnem prepričanju in njihovem sodelovanju z nemškimi in ukrajinskimi vodji.

× **Izgubljeni zakladi.** Japonski list »Asahi Simbun« je objavil dopis iz Manile, ki pravi med drugim, da so v tej vojni ljudje skrili ogromne vrednosti v obliki denarja in draguljev v džunglo polotoka Bataana, ki je bil tako dolgo prizorišče žilavih borb med ameriško-filipinsko in japonsko vojsko. Prebivalstvo Bataana je šlo prej kakšnih 100.000 duš, pa je po izkrcanju Japoncev na Luzonu naraslo na četrtilijona, včevši kakšnih 100.000 moč ameriških in filipinskih čet. Večina civilistov, ki so pribegli na Bataan, je prinesla s seboj vse vrednosti, ki jih je mogla v naglici zbrati, in tudi ameriški častniki so svoje razpoložljivo imetje zamenjali za dragulje in dragocene predmete. Vse te osebe so med bitkami svoje zaklade skrile v džunglo, a sedaj teh krajev ne morejo odkriti, čeprav so jih bile znanovale. Vojna vihra je vsa znamenja izbrisala. Med drugim navajajo primer nekega filipinskega velemljoničarja, ki je zakopal vse svoje bogastvo v džunglo, nedaleč od majhnega naselja. Milijonarja in njegovo družino je kmalu potem pobrala malarija, ne da bi povedali, kje so zakopali zaklad, ki ga sorodniki in prijatelji sedaj zamaščejo. Nekd drugi milijonar je označil kraj, kjer je zakopal svoj zaklad, s križem. Kmalu potem je bitka z besnim topovskim ognjem križ razbila in kraj tako razgrebla, da je bil doslej zamaščen vsak milijonarjev poskus, da bi našel zakopani zaklad.

× **Steklenice z žganjem so eksplodirale kot ročne granate.** V skladišču neke portugalske vinske trgovine je prejšnjo sredo nastal ogenj, ki je razdejal vse naprave tvrdke. Pri tem je zgorelo tudi 4000 zabojev s steklenicami žganja in 700 sodov žganja. Poleg tega je bilo uničenih 400.000 praznih steklenic. Ker je žganje takoj pričelo goriti, je bilo gašenje izredno težko. Zaradi vročine so steklenice z žganjem eksplodirale kakor ročne granate ter so ranile mnogo gasilcev in delavcev. Škoda cenijo na nekaj milijonov escudov. Žganje

Knjižna tombola Zimske pomoči

V nedeljo 7. t. m. je Z. P. objavila prve tri izrebane številke: 30, 23, 41, izmed katerih sta dve potrebni za dobitek dvojke (ambo). Na podlagi teh števil so zadele dvojko tombolske tablice z naslednjimi številkami:

50, 169, 239, 398, 437, 484, 500, 532, 542, 584.

Te številke so tiskane na tablicah v desnem kotu zgoraj nad okvirom tablice.

466 tablic je zadele dvojko. Dobitniki bodo z njimi dvignili 2330 knjig.

Prihodnje številke za trojke bodo objavljene v naši prihodnji številki. Knjige bomo delili predvidoma ob 22. maja dalje v pisarni tombolskega oddelka, Ljubljana, Gradisce 2.

Do takrat dobro spravite tablice, ki so zadele dvojko. Te izločite od igre, z ostalimi pa igrajte dalje.

Kdor pa ne more priti v Ljubljano, naj takoj odda zadeto tablico občinskemu uradu proti pisnemu potrdilu o prejemu. Občinski urad bo dostavil zbrane tablice v kontrolo Zimske pomoči, oddelku za tombolo. Po izvršeni kontroli bo ta oddelk dostavil dobitke občinskemu uradu, ki jih bo potem izročil dobitnikom.

Da ne bo zmešnjave, naj vsak dobitnik napiše na hrbtno stran vsake tablice svoje ime, priimek, poklic in bivališče.

je bilo namenjeno za izvoz v Ameriko in so ga bili prav te dni polnili v steklenice, ker so ga hoteli v naslednjih dneh naložiti na ladje.

× **Devetletni deček je razdelil 34.000 lir.** Iz Benetk poročajo: Na Trgu Sv. Margarete se je te dni nudila kaj redka slika. Neki devetletni deček je mimoidočim radodarno razdeljeval številne bankovce po 1000 in 500 lir, dokler ni bila »njegov« denarnica prazna ter je držal v roki le še 50 lirski bankovci. Neki trgovec za mleko, ki je zvedel o tem svojevrstnem dečku, je v strahu ugotovil, da mu je zmanjkala njegova denarnica s 34.000 lirami. Takoj je dal prijati dečka. Na policijski stražnici je deček priznal, da je mlekarju ukradel denar, ker nikakor ne more razumeti, »zakaj bi en sam človek moral imeti toliko denarja«. Doslej je uspelo dobiti nazaj le 7000 lir.

× **Vernike so zvalili v cerkev, ki so jo nato zažgali.** Iz Bukarešte: Nekemu prebivalcu transilvanijskega kraja Rudnice je uspelo, da je zbežal kmalu po boljševiški zasedbi. Med drugim je poročal tudi o izredno zahrbtno izvedenem boljševiškem grozodejstvu. Priča teh komunističnih grozot, 36letni Nikolaj Vladimirov, je povedal sledeče: »Ko so sovjetske čete zasedle Rudnico, je sovjetski poveljnik izdal prebivalstvu proglas, v katerem je objavil »sovjetske pravice« in predvsem tudi »svobodno izvrševanje verskega udejstvovanja«. Zaradi tega se je naslednjo nedeljo po odhodu čet zbrala v cerkvi številna množica. Zakasnili sem se in sem hotel pravkar zapustiti svojo hišo, ko sem zagledal, da teče k meni neki moj znanec. Bil je zelo razburjen in je ves zasoplen povedal, da cerkev gori. Kmalu nato sem zagledal velike oblake dima ter visoke plamene. Ko sem prišel do goreče cerkve, sem slišal iz nje vpitje. Okrog cerkve je stal oddelk sovjetske politične policije, ki je zabranil vsakomur, da bi se cerkvi približal. Takoj mi je postalo vse jasno: boljševiški morilci so zaklenili cerkvena vrata ter nato cerkev z vsemi ljudmi vred zažgali. Tako so morali ubogi verniki v Rudnici umreti strašne smrti, ker so verjeli boljševikom. Po obupnem pogledu na gorečo cerkev sem hitel, kar sem mogel, domov ter še tisto noč zbežal iz Rudnice.

× **Ogromna povodenj v Ameriki.** Po vesteh iz Sant Louisa je veletoč Mississippi dosegel najvišje stanje v zadnjih 100 letih. Velereka je na več mestih prestopila bregove. Nad 6000 družin je izgubilo streho nad glavo. Reševalna dela so zelo težavna. V nekem kraju je valovje odrezalo sto vojakov, ki so prišli na pomoč. Kakor javlja Reuter iz New Yorka, je Mississippi dosegel prejšnji četrtek svojo kritično višino. Skoraj 8000 milijonov si prizadeva zadržati razbesnelo vodovje, ki je že preplavilo nad 500.000 orolov zemlje.

× **Propad mladine v Združenih državah.** »Sovražnik države št. 1 je v Združenih državah sedaj 17 letna moška mladina«, poroča iz Washingtona švedski dnevnik »Dagens Nyheter«. Zločinstva, ki so jih naredili zločinci v tej starosti v preteklem letu, so znašale preko 25% celotnega števila zločinov. Zlasti so močno narasli delikti priložnostne prostitucije. Vlomi in tatvine, ki so jih zagrešila mlada dekleta, so narasli za 30%. Izmed 1.381.681 zločinstev, ki so se zgodila v Združenih državah v preteklem letu, so najbolj narasle tatvine avtomobilov ter nasilstva. Ta vest jasno dokazuje, kako je z mladino v Rooseveltovem plutokratskem »paradižu«. Židovsko plutokratski »svetovni osvobodilci«, ki delajo s krvjo svojih vojakov ogromne dobičke, se niti najmanj ne brigajo za vzgojo lastne mladine ter puste, da propada. Toda svet hočejo »izboljšati«.

SMEŠNICE

TALISMAN

— Zakaj imaš obvezo na roki? Si se mar ranil?
 — Da, s kladivom sem se udaril po roki, ko sem zabijal podkev sreče na vrata.

DEDEK

— Koliko je star tvoj dedek?
 — Izpolnil je šest in devetdeseto leto.
 — Pa se še vedno počuti zdravega in čilega?
 — Hm, še kako. Vsakokrat., ko si kupi novo obleko, naroči kar po dvoje hlač!

TIHA ŽELJA

— Rad bi imel denar, da bi si kupil slona!
 — In kaj bi s slonom?
 — Nič! Rad bi imel samo denar za nakup!

RAZUMNA NARAVA

— Očka, zakaj imajo žirafe tako dolge vratove?
 — Da morejo doseči listje na vejah visokih dreves!
 — In zakaj so veje tako visoke?
 — Hm? Zato, da se žirafam ni treba sklanjati, kadar obrajo listje z vej!

NI VEČ VAŽNO

— Natakar, kaj je vendar to? Meso ali ribe?
 — Ali ne vidite razlike, gospod?
 — Ne!
 — Potem res ni važno, kaj jel...

STRELOVOD

A.: »To večno zabavljanje vaše žene bi bilo menit nezumno.«
 B.: »Pustite ji to! Ona ne poje, ona ne igra klavirja, ne piše in ne slika, izdivjati se pa vendar mora!«

PREPOZNO

»Očka, kaj naj ti dam jutri za god?«
 »Dobro spričevalo, saj ga menda ravno jutri dobiš.«
 »To, to to željo bi mi bil moral prej povedati!«

DVOJNO STALISCE

Ona: »Vse prijateljice hvalijo mojo novo obleko, samo ti nimaš nobenih besed zanjo.«
 On: »Poslušaj, ljuba žena, drugi imajo za tvojo obleko besede — jaz pa denar!«

NASVET BERNARDA SHAWA

K Bernardu Shawu je prišel neki mladenič ter mu jel pripovedovati, kako se je odrekel medicine, da bi se posvetil književnosti ter na ta način postal zaslužen za človeštvo.
 — Saj vam ni treba postati književnik! — mu reče Shaw.
 — Zakaj? — ga radovedno vpraša nadebudnež.
 — Za človeštvo ste postali zaslužni že zategadelj, ker ste se odrekli medicini!

IZ ZENITNE POSREDOVALNICE

»No, ali sem vam kaj preveč povedal? Ali mi lepa?«
 »Zelo lepa! Toda eno nogo ima krajšo!«
 »Lej ga! Zato ima pa drugo daljšo!«

VEGETARIJANEC

— Vedno trdiš, da si vegetarijanec, pa se mašiš z zrezkom!
 — Da, res, toda danes je zame post!

MLADINA

Žena: »Kako ti je ugajala nova opera?«
 Dana: »Izvrstno! Veš, komponist še ni oženjen!«

Modra žena

Služkinja je že več ko poldrugo uro snažila pód v jedilnici. Motila me je pri delu, ker je neprestano zadevala s krtačo in nogami ob vrata moje sobe. Nekoliko vznemirjen sem odprl vrata ter vzkliknil:

— Za božjo voljo, prenehajte že enkrat s tem nesmiselnim delom!

Ta hip pa se je pojavila moja žena in mi požugala z roko:

— Ne vtikaj se v gospodnjske posle! Pód mora biti čist in biesteč, da bi lahko s njega jedli!

Umaknil sem se. Čiščenje se je nadaljevalo. Okoli poldne je bilo čiščenje končano. Skozi vrata sem slišal, kako pogrinjajo mizo za kosilo. Stopil sem v jedilnico. Cim sem sedel, že je stopila služkinja z veliko skledo juhe.

Cim je prestopila prag, ji je zdrnilo na gladeku parketu. V strahu je zavpila in izpustila skledo z juho, ki je v curkih pljusnila po parketu in preprogi.

Žena me je srepro pogledala. Toda prisebno sem se obvladal ter ji dejal:

— Draga moja, ti si najbolj modra žena na svetu.

— Jaz!?

— Da, ti. Vedela si, da bomo danes kosili v jedilnici na podu, pa si vprav zaradi tega ukazala, naj pód tako temeljito osnažijo in zloščijo.

Križanka št. 19

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. podagra, protin, 6. je doma iz vasi v ljubljanski okolici, 10. kraj ob Muri, kjer je bil most na cesti iz Morske Sobote v Ljutomer, 15. stavilo (sred. spol), 16. obrežja, 18. mesto v Istri, 20. tu, na, glej, 21. predlog, 23. čutni organ, 24. osebni zaimsek, 26. del glave, 28. okrajšan podredni veznik, 29. zločin proti imovini, 31. nekritična prepričanja, 33. siv, 35. mesto na Stajerskem, ki ima znano montanistično visoko šolo, 37. kuhinjska potrebščina, 38. pravoslavni nadškof, 39. osutek; stvar, ki je brez prave koristi, 41. počasi, brez volje, 42. napram, 43. Ludolfovo število, 45. urednik »Zgodnje Danice« (1852—1896), 47. vprašalna členica, 48. neumnica, 49. reka v Sibiriji, 50. ploskovne mere, 52. naseliti, poseljevati, 53. žuželka, 54. okrajšano žensko ime, 56. število, 57. zanikana oblika pomožnega glagola, 58. moško ime, 59. sorodnik, 60. klade, 62. pritok Save, 64. dokaz človeškega napredka, 66. židovsko žensko ime, oseba iz svetega pisma stare zaveze, 67. glavno mesto otoka v Velikih Antilih, 68. delavec, ki skrbi za mestno čistočo, 69. del voza, 71. iz več pramenov spleten pas, trak, 73. zemlja, prst, 74. glej 43. vodoravno, 76. del kroga, 78. v kočiji, 79. kos platna, 81. predlog, reka v Sibiriji, 82. ptica, ki ni sposobna leteti, živi pa v Avstraliji in na Novi Gvineji, 84. angleško mesto ob Rokavskem prelivu, 86. tkaninski polizdelek; čelo, pri katerem se obdelujejo lanena in konopljasta vlakna, 88. reke v Rusiji (množ.), 89. gradbeni material, 90. skupina v človeški sredozemski rasi (Arabci, Sirijci, Abeinci, Babilonci itd.), 91. živi v evropskem glavnem mestu.

Navpično: 1. Odisejeva žena, 2. reka na Hrvaškem, 3. kazalni zaimsek, 4. podredni veznik, 5. pristanišče na Finskem, 6. glej 73. vodoravno, 7. besedica, ki označuje in poudarja preteldost dejanja, 8. pripovedna pesem, 9. kovina, 10. naselbina, 11. število, 12. glej 7. navpično, 13. pramati človeštva, 14. mesto na Japonskem, 17. podredni veznik, 19. skupina žuželk, 22. mesto ob reki Bosni, 24. srbski književnik (1862—1905), 25. rogati se, zasmehovati, 27. naselbina, 29. podzemeljski hodnik, 30. dan v tednu, 31. domača žival, 32. okrajšano moško ime, 33. neradodarni, 34. kraj izoblija in sreče, ki ga na zemlji ni (j=1), 36. rimljanski cesar, 38. grška muza, 40. živeči slovenski kipar, 42. predmet vseučiliškega študija, 44. žensko ime, 46. del dneva, 48. število, 49. gibanje morja, 51. država v USA, 53. nedvoumno,

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
15			16		17			18		19		20		
21			22		23			24	25	26		27	28	
		29		30			31		32		33		34	
35				36		37				38				
		39			40	41				42				
43	44		45			46	47		48				49	
50		51		52									53	
		54		55		56			57		58		59	
60				61			62		63			64		65
66						67					68			
		69			70	71			72		73			
74	75				76	77	78		79		80		81	
82		83		84			85		86			87	88	
89							90					91		

jasno, 55. obcestni drevored, 59. metla, 60. geometrijski lik, 61. močno, belo angleško pivo, 62. ribiška potrebščina, 63. žensko ime, 64. množina besede pod 49. vodoravno, 65. pripadnik semitskega rodu, 70. zasledovanje, gonjenje, 72. časovna enota, 75. naziv, označba, 76. svetopisemska oseba, 77. del spovedi, 79. predlog, 80. prislov kraja, 81. glej 88. vodoravno, 83. razum, pamet, 84. kratica za bivšo meddržavno organizacijo, 85. kvartalski izraz, 86. pisemska kratica, 87. arabski žrbec, 88. osebni zaimsek.

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 18

Vodoravno: 1. svetilnik, 9. položnice, 18. erar, 19. idol, 21. Gobi, 22. nit, 23. ep, 25. Ares, 27. očak, 29. sila, 31. no, 32. dob, 34. Anta, 36. avaj, 38. rang, 40. Illok, 42. Arno, 44. Anam, 46. vonj, 48. cektar, 50. dama, 52. trak, 54. smet, 58. Iver,

58. koza, 60. Irak, 62. bar, 63. no, 65. Apel, 67. tipl, 69. Srem, 71. ne, 72. Eva, 74. Iser, 76. lava, 78. prod, 80. ceha, 82. koje, 84. sala, 86. čiani, 88. nate, 90. nart, 92. nore, 94. kvar, 96. toda, 98. volk, 100. dame, 102. Ida, 103. ra, 105. sipa, 107. Sare, 109. dota, 111. et, 112. ure, 114. karo, 116. kadi, 118. nele, 120. prenašati, 121. Kostarika.

Navpično: 2. ve, 3. era, 4. tara, 5. Irena, 6. ni, 7. ido, 8. kočja, 10. og, 11. los, 12. Obir, 13. žilav, 14. in 15. ctn, 16. Eton, 17. medicinec, 20. lava, 24. pole, 26. strd, 28. Kant, 30. Enos, 33. boki, 35. enak, 37. Lari, 39. gumb, 41. kava, 43. omot, 43. Mars, 47. Jean, 49. repl, 51. azil, 53. karp, 55. tretirati, 57. resk, 59. apaš, 61. Kerč, 64. oven, 66. Leon, 68. Ivan, 70. molk, 73. ahah, 75. rjav, 77. alod, 79. davi, 81. Atos, 83. Eros, 85. Arad, 87. nade, 89. etika, 91. tlak, 93. Emcna, 95. trup, 97. apaš, 99. krak, 101. eter, 104. Err, 106. ara, 108. Edo, 110. ah, 113. ee, 115. ot, 117. is, 119. Etk.